

9. 1985 97. ÅRG.

Løssalg kr. 13

STAV OLAV

Redaksjonelt

Privatsak - til samfunnsbruk

Knut W. Ruyter, s. 1

Kirken i verden i dag

Unni Klepper Joynt, s. 7

Heinrich Böll - bibelsk harme

Katolsk bokbegivenhet, s. 12

Den nye messeboken

Michel Beckers, s. 14

Frigjøringsspiritualitet

Lars Roar Langslet, s. 20

Heder til Ragnhild Butenschøn

ST. OLAV

Privatsak - til samfunnsbruk

Religion er privatsak - et gammelt slagord, velkjent fra samfunnsdebatten - og både sant og usant.

Selvsagt er religion privatsak - i den forstand at ingen kan tvinge meg til å tro - eller ikke tro. Selv ikke Vårherre griper til tvangsmidler i den forbindelse - ja, aller minst Han! Og mitt formhetsliv eller mangel på det - er en sak mellom Ham og meg.

Men like selvsagt er det at religion - og aller minst kristendommen - ikke er privatsak: den har nemlig samfunnsmessige konsekvenser. Kristentroen er ikke først og fremst en lære, et system - den er handling. Etter det første store bud om å «elske Herren din Gud av hele ditt hjerte

og hele din sjel», kommer det andre like store om «å elske din neste som deg selv» og slår døren på vid gap mellom mitt private bønnekammer og min neste - altså samfunnet. Eller - for å låne fra erkebiskop Helder Camaras bok «Tusen grunner til å leve» som ble lansert her i Norge i begynnelsen av denne måneden: «La ikke Gud bli din hodepute eller bønne en myk madrass.»

Kirken har alltid visst at den er kalt til å leve det Evangelium den preker, bidra til å spre kjærlighet og rettferdighet og fred i verden. Og til alle tider har mange av Kirkens menn og kvinner drevet nettopp med det - også til de tider og på de steder hvor den offisielle kirke har vært mer opptatt av egen makt enn nestens avmakt.

For tyve år siden ble Det annet Vatikankonsil avsluttet, en skjelsettende kirkehistorisk begivenhet ikke minst når det gjaldt Kirkens selverkjennelse om ansvar for verden. Allerede i 1891 hadde pave Leo XIII - i sin store sosialencyklika «Rerum Novarum» - staket opp kursen for katolsk sosial innsats: «Det er vånærende og uverdige å utbytte menneskene til egen vinning» heter det, og «Jesu Kristi påfallende trusler overfor de rike turde fylle disse med frykt og beven.» Urovekkende ord også i 1985 - for oss i et av verdens rikeste land! «De fattiges gave til de rike» er titelen på pastor Michel Beckers bidrag til dette nummer av St.

Olav - en vakker og betimelig påminnelse til «vår» verden. «Ve den som står alene» sukket pave Leo i 1891 med predikeren og forpliktet ved sitt rundskriv Kirken til ikke å la noen nødlidende stå alene. Og nød - det kan være så mangt.

En nyhetsoppslag i forrige nummer av St. Olav fortalte at Oslo Katolske Bispedømme har opprettet en Rettferdighet og Fredkommisjon knyttet til et verdensomspennende katolsk nettverk for «Justitia et Pax» - opprettet på anbefaling av konsilfedrene. I en artikkel i dette nummer av bladet gjør pater Knut W. Ruyter rede for bakgrunnen for kommisjonens opprettelse og for dens nærmeste planer.

Rettferdighet og fred er håpefulle ord i en truet verden, og det er bibelske ord. Rettferdig - i bibelsk forstand - betyr blant annet at man er til å stole på. At det - når alt kommer til alt - bare er Vårherre selv som er fullt ut rettferdig - altså til å stole på, forhindrer ikke at vi alle er kalt til å være hans medhjelpere for rettferdighetens sak - i all ydmykhet og alle våre brøst til tross. For igjen å si det med erkebiskop Camara: «Når det hender at vi kristne gjør en innsats for rettferdighet, så gjør vi i virkeligheten bare godt igjen for tidligere grove unnlåtelsesynder.» Tidligere tiders unnlåtelsesynder - og våre egne.

Og unnlåtelsesynder er aldri privatsak. De rammer alltid vår neste.

Knut W. Ruyter

KIRKEN I VERDEN I DAG

Den pavelige kommisjon Justitia et Pax ble opprettet av Paul VI - på oppfordring av Det annet Vatikankonsil. Dens oppdrag er «å vekke Guds folk til full erkjennelse om den innsats vår samtid forlanger av det for å fremme de fattige folks vekst og for å styrke den sosiale rettferd nasjonene imellom.» Inntil nå har over 60 bispekonferanser opprettet lokale Rettferdighet og Fred-kommisjoner - et globalt nettverk for rettferdighet og utvikling, menneskerettigheter og fred.

I juni i år fikk Oslo Katolske Bispedømme sin Rettferdighet og Fred-kommisjon, og i denne artikkelen kommer kommisjonens leder, fransiskanerpater Knut W. Ruyter, med noen tanker om bakgrunnen for dette kirkelige engasjement - og om arbeidet i Norge.

I løpet av de siste hundre år kan vi se hvordan Den katolske kirke er blitt mer og mer klar over sin sosiale rolle og oppgave i verden. De sosiale dokumenter som kom i forbindelse med Det annet Vatikankonsil, reflekterer noe nytt i kirkens liv (se f.eks. samlebindet «*The Gospel of Peace and Justice. Catholic Social Teaching since Pope John.*» Maryknoll, N.Y.: Orbis Books, 1976, 613 ss.) Denne gryende sosiallære uttrykker kirkens bestrebelser på å tale til denne verdens behov og problemer, til en verden som forandrer seg raskt.

I denne artikkel vil jeg antyde noe om omfanget av denne forandring, som fort-

satt er i utvikling i kirken. Vi øyner her en endring i kirkens selvforståelse, som allerede har hatt og vil få langtrekkende konsekvenser. Mange taler om et betydelig gjennombrudd i kristen tenkning.

Opptakten til Gaudium et Spes

Ved å vrake den overdrevne dualisme som opp gjennom historien har belemret religionenes forsøk på å forholde seg til samfunnet, legger Den katolske kirkes sosiallære for dagen en ny bevissthet om at det sosiale engasjement er en betydelig del av den kristne misjon for å menneskeliggjøre -

og dermed kristne - den politiske, sosiale, økonomiske, kulturelle og teknologiske utvikling. «Kirken» og «verden» er ikke identiske størrelser, men de står heller ikke i motsetning til hverandre. Kirken eksisterer i verden og har derfor en plikt til å søke å forandre verden i henhold til Kristi sinnelag og budskap.

Pave Johannes XXIII's rundskriv *Mater et Magistra* (1961) og *Pacem in Terris* (1963, norsk overs. *Fred på jorden*, St. Olav Forlag, 1963) plasserer for første gang Den katolske kirkes sosiallære i et globalt perspektiv, grunnlagt på en konsis menneskerettighetserklæring. Særlig *Pacem in Terris* fikk en

Norsk eksportartikkel:

oppbyggelige bøker

Skurdalspresten Karsten Isachsens oppbyggelige bøker blir norsk eksportartikkel. I Danmark, Sverige og Finland blir det utgitt bøker av Isachsen. Hans første bok på det svenske markedet blir utgitt i høst, og biskop Martin Lønnebo skal skrive forordet. Gyldendal Norsk Forlag, som utgir hans bøker, har også tatt kontakt med forlag i USA og

England.

Karsten Isachsen ser de store opplagene på hans oppbyggelige bøker i Norge som et tegn på at det er en religiøs lengsel blant store grupper i det norske folk. Preken-litteratur er noe som tradisjonelt ikke selger. Men Karsten Isachsen har med sin journalistiske måte å skrive på gjort denne genren tilgjengelig for et bredt publikum.

NATIONEN

Advarer mot katolsk innflytelse

I en reportasje fra Norsk Luthersk Misjonssambands generalforsamling tidligere i sommer sakser vi følgende fra Adresseavisen:

Misjonssambandet er kjent for sin skepsis til samarbeid med kirker og kristne som ikke har samme teologiske syn som dem. Under debatten på generalforsamlingen var det

2

overraskende positiv mottakelse. En talsmann for Europarådet i Strasbourg erklærte at denne encyklika er «et av historiens store frihetsbrev.» Denne og utallige andre uttalelser var med på å øke kirkens selvtillit.

Det annet Vatikankonsil tok utgangspunkt i pave Johannes' sosiale encyklikaer og ble seg mer og mer bevisst kirkens globale, sosiale rolle. Konsilet samlet jo også vel to og et halvt tusen biskoper fra hele verden. På slutten av den første sesjon i desember 1962 hørte konsilfedrene en sterk oppfordring om å vende sin pastorale omsorg *ad extra*, utad til verden, til menneskenes bekymringer og skaperevner utenfor kirkens ramme. Det var ikke overraskende at denne oppfordring kom fra Brüssels kardinal Suenens, og at den med en gang ble støttet av de italienske kardinaler Lercaro av Bologna og Montini av Milano. Ni måneder senere åpnet Montini Vatikankonsilets annen sesjon som pave Paul VI, og tok straks opp Suenens' forslag. Denne pavelege ledelse sørget for at «Kirkens aktive nærvær i oppbygningen av verden» ble et meget sentralt tema for konsilfedrene. Dette var også den opprinnelige tittel på det berømte

Skjema 13. Etter mange revisjoner og omarbeidinger av teksten vokste pastoralkonstitusjonen *Gaudium et Spes* fram (1965, norsk overs. *Kirken i verden av i dag*, St.Olav Forlag, 1966). På bakgrunn av konsilfedrenes åpenhjertige uttalelser om lengsler og forventninger fra alle kontinenter og kulturer, legfolkets vitnesbyrd om deres erfaringer og den omfattende interesse i verdenspressen, følte biskopene seg tilskyndet til å se verdens virkelighet i all dens prakt og i all dens gru.

Det er en splittet verden, som på den ene siden lever i håp om og engasjement for likhet og solidaritet, rettferdighet, utvikling og fred; på den annen side er den sønderrevet av undertrykkende strukturer og maktmisbruk, av hat og vold. Men det er en verden som fortsatt nærer et håp om å skape en bedre verden - i tråd med FN's intensjoner og til tross for den byrden som er skapt av terrorbalansens frykt og supermaktens arroganse. Det er en verden med unge nasjoner, nye ledere og neo-kolonialisme, med Reagan og Esquivel, med apartheid og biskop Tutu, med rask befolkningstilvekst og økende slum, med 600 millioner voksne

analfabeter, ofte uten jobb, uten skolegang for sine barn, tyngt av elendighet og motløshet. Hvordan skal en forvente at en slik verden kan tro på det glade budskap om at Gud bryr seg om menneskers ve og vel?

Mange biskoper - særlig fra den tredje verden og oppildnet av egne daglige erfaringer som «hyrder» - la fram for konsilet sin bekymring for arbeidere og *campesinos*, for arbeidsløse foreldre, underernærte barn, fattige og undertrykte i deres egne bispedømmer. De ledende blant dem var biskop Manuel Larrain av Chile, den daværende formann for den latinamerikanske bispekonferanse (CELAM), og biskop Helder Camara, som senere mottok Folkets Fredspris i Oslo i 1974 for sin utrettelige innsats for de fattiges rettigheter. Biskopene fra rikere land lyttet med våknende samvittighet og la til sin egen pastorale omsorg for menneskenes bekymring og angst i denne tid, særlig redselen for atomkrig og lengselen etter forsoning og fred blant de «eldre» vestlige land.

Bispekollegiet ble også klar over at i dagens globale samfunn er det ikke tilstrekkelig å oppfordre til veldedighet eller

flere misjonærer som advarte mot den katolske kirkes innflytelse, også i tradisjonelt katolske land, og oppfordret til økt innsats for evangelisk misjon. Misjonær Øyvind Aadland fra Etiopia sa det slik: - Vi har 400 menigheter i akutt opplæringsbehov. Katolikkene er på innmarsj i vårt område. Her er jeg redd vi kan få brent mark. Vi er kalt til å føre disse menneskene inn i Guds ord.

Generalsekretæren i LVF trer tilbake

Etter 20 år med luthersk-katolsk dialog er tiden kommet da vi må spørre oss om vi skal gå inn i et ordnet forhold av synlig enhet, sa den avtroppende generalsekretæren i Det lutherske verdensforbund (LVF), Carl Mau, til eksekutivkomitéen i forbundet nylig. Mau hevdet at en ordning med fellesnadverd mel-

lom anglikanerer og lutheranere (snart) kan bli tvunget fram av seg selv.

Mau gjorde spørsmålet om pavens rolle i kirken til et av hovedpunktene i sin tale til eksekutivkomitéen. Han henstilte til pave Johannes Paul II om selv å bli mer aktivt deltagende i den diskusjonen som nå pågår mellom de to kirkesamfunnene. NØP/LWI

3

sosial rettferd i liten målestokk. Her fulgte de pave Pauls kortfattede påstand: «Det grunnleggende faktum som vi alle må innse i dag, er at de sosiale spørsmål har fått verdensomfang» (*Populorum Progressio*, 1967, norsk overs. *Om folkenes utvikling*, St.Olav Forlag, 1967).

Sosial bevisstgjøring i andre kirkesamfunn

Denne våknende sosiale bevisstgjøring innen Den katolske kirke kan settes ved siden av tilsvarende erfaringer innen de protestantiske og ortodokse kirker. I etterkrigsårene dannet protestantene og anglikanerne Kirkenes Verdensråd (1948), som den ortodokse kirke sluttet seg til tidlig på seksti-tallet. På samme tid som katolikkene ble seg bevisst sin sosiale oppgave i løpet av Det annet Vatikankonsil, begynte de protestantiske og ortodokse kirker å uttrykke sine internasjonale sosiale anliggender gjennom Kirkenes Verdensråd. På grunnlag av denne felles bevisstgjøring begynte en meget fruktbar meningsutveksling om sosiale spørsmål mellom de forskjellige kirkesamfunn, og spesielt mellom Kirkenes Verdensråd og Den katolske kirke. Et konkret samarbeid ble inngått i

Biskop Helder Camara - utrettelig talsmann for de fattiges rettigheter - nylig i Oslo i anledning utgivelsen av hans bok «Tusen grunner til å leve.»

1968 mellom Kirkenes Verdensråd og den pavelige kommisjon *Justitia et Pax*, som i fellesskap dannet *Sodepax* (Committee on Society, Development and Peace). Hver på sin måte har de uttalt seg om fred og nedrustning i en verden truet av total utslettelse (se *Peace and Disarmament. Documents of the World Council of Churches and the Roman Catholic Church*. Geneve og Roma, 1982, 257 ss.)

I kjølvannet av Det annet Vatikankonsil

Etter Vatikankonsilet tok pave Paul VI ledelsen i å utvikle den sosiale tankegang på grunnlag av *Gaudium et Spes*. En kompetent og fair analyse av Paul VIs pontifikat gjenstår å bli gjort, men flere ansatspunkter peker henimot forståelsen av en tjennende kirke som ble seg bevisst sin globale rolle og sin evne til å handle i sosiale spørsmål. For denne utvikling var pave Paul VIs lederskap bestemmende og avgjørende, noen vil endog hevde historisk.

En kortfattet liste over noen av Paul VIs initiativer og meritter gir oss et glimt av hans sosiale innstilling:

1. Hans veiledning av Vatikankonsilet resulterte i *Gaudium et Spes* og *De libertate religiosa* (1965, norsk overs. *Om religionsfriheten*, St.Olav Forlag, 2.-oppl., 1967).

2. Hans egne grunnleggende økonomiske og politiske dokumenter: *Populorum Progressio* og *Octogesima Adveniens* (1971), som begge trekker opp modige prinsipper og løsningsmodeller for å få bukt med vår tids enorme pro-

Bibel-trykkeri i Kina?

Regulær trykking av bibler inne i selve Kina kan komme på tale innen overskuelig framtid. Denne nyheten ble lagt fram på en pressekongress i Hong Kong i mars i år. Og det var en kinesisk kristen leder, biskop Ting, som var talsmann for ideen.

Biskop Ting er president for Kinas kristne råd, og han kunne derfor med autoritet redegjøre for opprettelsen av en stiftelse med

navnet «Vennskapsstiftelsen». Formålet er meget vidt og omfatter bl.a. helse, utdanning og sosiale tjenester. I planene inngår også oppbygging av et kirkelig trykkeri i Kina, som skal produsere bibler og annen kristen litteratur.

Forutsetningene for planene er at det skal bli åpen anledning til å gi støtte til virksomheten fra utenlandske organer.

NYTT OM BIBELN

4

blemer: de fattige folks og nasjoners underutvikling og undertrykking.

3. Hans direkte støtte til utviklingen av en ny (økonomisk) verdensorden og til transnasjonale organer som FN.

4. Hans besøk til alle kontinenter og kulturer, hver og en kjennetegnet av et ønske om å inspirere til innsats for de fattige og undertrykte.

5. Hans verdsettelse av liturgirollen for å bringe de troende til en større sosial bevissthet, f.eks. innføringen av en dag for fred i den liturgiske kalender, 1. januar.

6. Hans utvikling av det pavelige diplomati, en oppgave han pekte på allerede i 1951, da bare 25 nasjoner hadde diplomatiske forbindelser med Den hellige stol. I dag har 108 nasjoner en slik forbindelse inklusive USA, som gjenopprettet forbindelsen i 1984 (se St.Olav 2/1985).

7. Hans støtte til og interesse for initiativer som fører til konferanser om befolkningsproblemer, økologi, nedrustning, sult og terrorisme. Slike konferanser så han som positive tegn i tiden, og som et kall fra Gud til å engasjere seg i sosiale spørsmål for å oppnå en mer menneskelig verden.

Den lokale kirke

Som den kirkens mann pave Paul VI var, så han betydningen av at denne sosiale bevissthet måtte nå fram til den lokale kirke. Tanken om kollegialitet, som ble så sterkt understreket av Det annet Vatikankonsil, fikk på dette område tydelige resultater. Paul VI oppmuntret biskopenes organer til å skape tjenende lokalkirker.

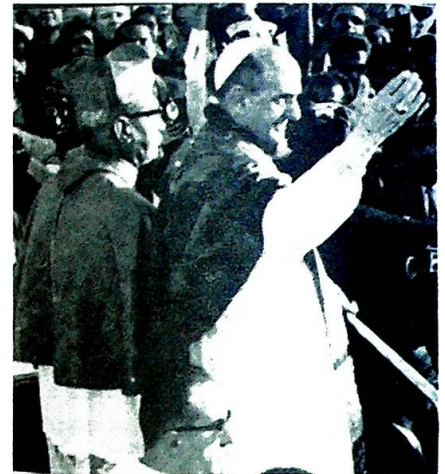
Tre bispesynoder i Roma har befattet seg med sosiale spørsmål. Synoden i 1971 er vel den mest kjente og omtalte. Den offentliggjorde dokumentet «Rettferdighet i verden», som er en gripende oppfordring til aktivt sosialt engasjement fra kirkens side. «Å oppmuntre og bevisstgjøre kirkens medlemmer til å se at arbeidet for å skape en rettferdig verden er en grunnleggende dimensjon av Evangeliets forkynnelse» heter det i innledningen.

Videre oppmuntret Paul VI bispekonferansene til å vie mye av sin pastorale omsorg til de fattige og undertrykte. De mest kjente og oppsiktsvekkende resultater på dette område kjenner vi fra den latinamerikanske bispekonferanses møte i Medellin, Colombia, i

Vi mente det så godt...

Mange av forskerne som var med og konstruerte verdens første atombombe, er i dag ivrige motstandere av kjernefysiske våpen. De vet hvilken ødeleggende kraft deres nyskapning representerer...

Vi mente det så godt for 40 år siden, men slik ble det ikke, sier 76 år gamle Victor Weiskopf. Han var en av krumtappene i det såkalte Manhattanprosjektet som utviklet den første atombomben i New Mexico-ørke-

Pave Paul VI, en kirkens mann med sterk sosial bevissthet.

1968. Her vekslet Den katolske kirke ståsted: fra å være de mektiges kirke til å bli de fattiges kirke. Det har ikke vært et bekvemt valg. Store anstrengelser er gjort for å sette Medellins profetiske oppbrudd ut i livet. Hundretusener av basismenigheter ble et synlig resultat, - de har ført til øket bevisstgjøring og bedre livsvilkår for mange. Paul VI henvisste ved flere anledninger til disse basismenigheter som «kirkens håp». Et annet resultat er den systematiske frigjøringsteologien som er ført i pennen av teologer som Gustavo Gutierrez, Clodovis og Leonardo Boff, Juan Segundo, Jon Sobrino, Paulo Freire, m.fl.

nen. Det vi håpet på, var at dette nye våpen skulle stanse krigshandlingene, vi trodde ikke at dette våpensystemet skulle føre til et halsbrekkende våpenkappløp, la han til...

Det var medlemmer av Manhattan-prosjektet som i 1945 tok initiativet til å danne den første amerikanske organisasjon som har motstand mot atomvåpen som sin fremste oppgave. Denne forening - «Federation of American Scientists» - teller blant sine medlemmer 47 Nobelprisvinnere. NATIONEN

Dette engasjement har ikke gått upåaktet hen hverken i det latinamerikanske samfunn eller hos kirkens ledelse. Selv om Vatikanet kan være uenig om mål og midler, har pave Johannes Paul II under sine reiser i Latin-Amerika vist at han langt på vei støtter bestrebelsene for å oppnå sosial rettferdighet.

Et annet eksempel på dette område er den nord-amerikanske bispekonferanses engasjement i spørsmål om fred og rettferdighet. I 1984 utga de et hyrdebrev om «Fredens utfordring» som ble livlig diskutert i USA, og som førte til at flere europeiske bispekonferanser tok stilling til spørsmål om våpenkappløp, atomvåpen og frigjøring. (se *St. Olav* 8-9/1984). For tiden arbeider de med et hyrdebrev om økonomi, som allerede har avstedkommet durabelige diskusjoner om de etiske sider ved den økonomiske politikk (se *St. Olav* 3/1985).

Ifølge oppfordringer fra Det annet Vatikankonsil opprettet Paul VI den pavelige kommisjon *Justitia et Pax* med det oppdrag å «vekke Guds folk til full erkjennelse om den innsats vår samtid forlanger av det med henblikk på å fremme de fattige folks vekst og styrke

Jødehat

Noen lærer aldri. For bare 40 år siden ble en hel verden klar over hva rasistisk galskap kan føre til.

Nå skriver vår tids jødehatere på synagogen her i Oslo at «Hitler hadde rett».

De onde mytene lever videre i nye generasjoner. Her i vårt land kan de aller fleste lese og skrive, og folk går i hvert fall nå år på

den sosiale rettferd nasjonene innbyrdes.» Rettferd og fred er både «kommisjonens navn og dens program» (*Moto proprio Catholicam Christi Ecclesiam*, 6. januar 1967 og *Populorum Progressio*, art. 5). Kommisjonens struktur og mandat ble endelig fastsatt av pave Paul VI *Motu proprio justitiam et pacem*, 10. desember 1976. I *Octogesima Adveniens* (1971) taler paven om kommisjonens arbeid som et «kirkelig engasjement i tjeneste for mennesker» (art. 6). Fram til 1984 har mer enn 60 bispekonferanser formelt opprettet lokale Rettferdighet og Fred-kommisjoner. Disse lokale kommisjoner danner et globalt nettverk med den oppgave å fremme rettferd og utvikling, menneskerettigheter og fred.

Norske katolikker følger opp

I juni i år opprettet Oslo Katolske Bispedømme en Rettferdighet og Fred-kommisjon.

Det var Unge Norske Katolikkers Forbund som på et landsmøte i 1982 tok initiativ til å få opprettet en slik gruppe, fordi den anså det viktig «at Den katolske kirke i Norge har et kvalifisert organ som kan behandle og reagere på dagsaktuelle samfunns-

skolen. Det finnes noen hundre av mosaikertro i Norge, og det finnes altså noen - som både kan lese og skrive - som hevder at jødene styrer Norge.

Hvilket forteller oss at utdannelse er til liten hjelp når sinnene formørkes av primitivt rasehat, et hat mot jødene som har eksistert i vår sivilisasjon i hundrevis av år.

DAGBLADET

problemer.» Til tross for at den nordiske bispekonferanse uttalte seg positivt om slike organer på sitt møte i Danmark i april 1982, og UNKF mottok oppmuntrende svar fra NKFF og flere menigheter, har kommisjonen hatt en trang fødsel. Roar Haldorsen og Claes Tande har vært primus motorer i dette arbeidet, og høsten 1984 begynte kommisjonen å ta form. I nært samarbeid med Biskop Schwenzer ble gruppens mandat og arbeidsområder utformet, og statuttene ble godkjent av biskopen den 6. juni 1985: «Kommisjonen arbeider i nært samarbeid med biskopen og har myndighet til å uttale seg offentlig i spørsmål om rettferdighet og fred, etter å ha innhentet hans samtykke.» Den skal stå til tjeneste for Oslo Katolske Bispedømme og forsøke «å oppmuntre og bevisstgjøre Kirkens medlemmer til å se at arbeidet for å skape en rettferdig verden er en grunnleggende dimensjon av Evangeliets forkynnelse.» Videre vil gruppen legge vekt på å delta i den offentlige debatt og samarbeide med andre kirke- og trossamfunn, offentlige instanser og private organisasjoner som er opptatt av lignende spørsmål.

Hakekors - et vietnamesisk lykke-symbol

«En gedigen kulturkollisjon ryster den ellers så fredelige fruktbygd Lier», kunne Arbeiderbladet melde tidlig i sommer. «En gravstøtte med hakekors inngravert på Tranby kirkegård har skapt kraftige reaksjoner. Graven tilhører en ung vietnameser. For-

klaringen er at i vietnamesisk kultur er det for nordmenn flest forhatte hakekorset et symbol på evig lykke og brukes omtrent som korset hos oss....

Om jeg hadde blitt spurt på forhånd, ville jeg på det sterkeste frarådd bruk av hakekorset på gravstøtten, sier residerende kapellan Per Sveaas i Lier. Nå må vi sammen med

den vietnamesiske familien finne ut hva vi skal gjøre. Velger vi å la det stå, har vi et stort informasjonsarbeide framfor oss, sier Sveaas...

Professor Henry Henne ved språkvitenskapelig institutt ved universitetet i Bergen opplyser at enkelt sagt betyr symbolet evig lykke. Symbolet har dermed overhodet ikke noe å gjøre med Hitler og nazismens rasistiske bruk ut fra øst-asiatisk tenkning.»

6

Som kirke står vi i dag overfor store etiske utfordringer i det samfunnet og i den verden vi lever. Fra diskusjoner i vår hjemlige presse kan vi bare nevne følgende emneområder for å vise hvor vanskelig det kan være å foreta etiske grenseoppganger og belyse innfløkte problemstillinger: medisinsk forskning (bl.a. genetik, sæddonasjon), handel med u-land i konflikt med norske jordbruksinteresser og industri, vurdering av stjernekriegsprogrammet, holdninger til flyktninger og innvandrere og krasse utslag av rasisme, brudd på menneskerettighetene og menneskeverdet (som f.eks. sult, arbeidsløshet, undertrykkelse, forfølgelse) og spørsmålet om menneskets verdighet i saker som abort, aktiv eutanasi, behandlingen av eldre og uføre, retten til en verdig død.

Rettferdighet og Fred-kommisjonen i Oslo Katolske Bispedømme vil i første omgang befatte seg med de etiske spørsmål omkring flyktningenes og innvandrernes situasjon i Norge. Selv om vi nordmenn roser oss av toleranse, ser vi stadig uttrykk for rasistiske holdninger basert på det syn at noen raser og annerledes troende er mindreverdige.

Kanskje kan man til og med snakke om en skjult rasisme, som først blir «aktivisert» i møte med innvandrere og flyktninger. Kirken har lenge vært opptatt av alle menneskers likeverd (se Pontifical Commission Justitia et Pax: *The Struggle against Racism: Some Contributions of the Church*, Vatican City, 1979 og den nord-

amerikanske bispekonferanses hyrdebrev: *Brothers and Sisters to Us: A Pastoral Letter on Racism*, 14. november 1979), selv om vi med skam må innrømme at vi kjenner til kirkesamfunn, enkelt-kristne og teologer som på Bibelens grunn mener å påvise teorier om visse rasers fysiske og åndelige overlegenhet.

Privat samtale = Straffbart

Kritiske bemerkninger om landet eller myndighetene - satt fram i private samtaler - blir i Jugoslavia brukt som fellebevis i politiske rettssaker. Siden 1980 er mer enn fem hundre personer hvert år blitt tiltalt for ulike typer politiske forbrytelser, de fleste nettopp for «muntlige forbrytelser». Flertallet av de som tiltales, er etniske albanere.

En verdensomspennende kampanje for samvittighetsfanger i Jugoslavia ble satt i gang på forsommeren av Amnesty International. Her arbeider man for å få endret de straffelovparagrafer som muliggjør fengsling for at folk på fredelig vis uttrykker sin overbevisning og sin mening.

Her er tre jugoslaviske skjebner, - alle adoptert av Amnesty International:

En 70 år gammel pensjonert lege soner en dom på fem og et halvt års fengsel og er blitt fratatt all eiendom - fordi han i en tilfeldig samtale skal ha kritisert Jugoslavia og landets ledere. En 38 år gammel gjestarbeider i Vest-Tyskland ble arrestert under en ferie i hjemlandet og dømt til ni og et halvt års fengsel for å ha «deltatt i fiendtlige handlinger», angivelig gjennom kontakter med en organisasjon av eksiljugoslavere. Bevismaterialet var avisutklipp, postkort med bilder av serbiske religiøse og historiske skikkelser og ølkorke med kronemerker. En etnisk albaner, 18 år ved arrestasjonen, soner en dom på seks år for deltakelse i demonstrasjoner og for å ha skrevet og spredt dikt og løpesedler.

AMNESTY NYTT

Sannheten kan de hverken løpe fra eller ta fra oss!

Pater Radea Henryk Jankowski i Gdansk er «en av regjeringens største problemer i anstrengelsene for å kuele opprørstendensene fra Solidaritet og reformtiden for fem år siden», skriver Sverre Mørkhagen i Nationen, som nylig bragte et intervju med den polske pateren. Som bl.a. ble spurt om han ikke var redd for hva som kan skje etter Popieluszk-

episoden.

«Vi må arbeide uten angst. Så lenge vi arbeider for sannhet, virkelighet, ærlighet og fred er det ingen grunn til å være engstelig. Myndighetene kan ikke gjøre annet enn å skade meg. Sannheten kan de hverken løpe fra eller ta fra oss. Det er det som gir oss kraft.

- Men hvor lenge kan dere holde en slik kamp gående?

- Vi vil fortsette å kjempe til vi vinner...

- Er ikke den sterke kontakten mellom Kirken og Solidaritet en risiko for kirken?

- Kirken og Solidaritet må stå sammen - noe alternativ finnes ikke. Så lenge begge parter arbeider for friheten til det polske folket, må det nødvendigvis føre oss sammen.. Men fred og frihet er en bevegelse og kan aldri bli noe parti... Det er når man virkelig tror på noe, at man når fram - tro gjør oss sterke. Og troen gjelder noe som bor i alle mennesker og aldri kan gjøres til politikk.»

Heinrich Böll - bibelsk harme

7

«Min første barndomserindring: Hindenburgs armé som vendte hjem. Grå, disiplinert, trøstesløs drog den med sine hester og kanoner forbi vinduet hjemme. Sittende på mors arm så jeg ned på gaten mot de endeløse marsj-kolonnene som beveget seg bortover Rhinbroene.»

Ordene er Heinrich Bölls, Nobelprisvinner og protestkatolikk, med ettertrykk både på protest og katolikk. Den 16. juli i år døde han - bare 67 år gammel.

I disse dager er det 40 år siden soldaten Böll vendte tilbake til sin barndoms og ungdoms by Köln etter fem års krigsinnsats og noen måneders fransk fangenskap. Han vendte tilbake til det som - all ytre suksess til tross - skulle bli den store skuffelsen i hans liv: etterkrigstidens Tyskland - Wirtschaftswunderlandet. Det var et annet slags under han hadde håpet på...

På nullpunktet

«Her er det skjedd noe, men nå er det over,» var forfatteren Alfred Döblins lakoniske oppsummering ved sitt gjensyn med Tyskland etter Hitlertidens herjinger. Å finne ut av hva dette «noe» egentlig var, ble et sentralt anliggende for tysk etterkrigslitteratur. Man kunne ikke gå videre som om ikke «noe» var hendt. Både materielt og mentalt stod

Tyskland på bar bakke i 1945: landet lå i ruiner, og kulturen, språket, *alt* var kompromittert, voldtatt, ødelagt. Man befant seg i «Stunde O», «auf dem Nullpunkt», man hadde fått seg et «Kahlschlag» så man lå rett ut - for å nevne noen av de navn man gav tomheten og fortvilelsen og det «noe» man på en eller annen måte måtte komme til rette med.

«Jeg led den forferdelige vanskelige å være soldat og ønske at vi måtte tape krigen,» skrev Heinrich Böll i tilbakeblikk, en «dobbelterfaring» han neppe var alene om. Fjernsynsteatrets jubileumsoppsetning nylig - «Soldatene synger ikke lenger» - minnet oss blant annet også om denne side ved tysk soldatvirkelighet under siste krig. For Bölls vedkommende førte de fem års krigstjeneste til at «jeg ble bestyrket i min overbevisning om at intet er mer menings-

løst enn krig og militærvesen».

Hans første roman - «Toget var i rute» (1949) - og den løst sammensatte novellesamlingen «Hvor var du, Adam» (1951) forteller begge soldatens historie, en historie i skarp kontrast til Det tredje rikes propaganda. Bölls soldat er ingen helt, han er redd, var og sårbar. Andreas i debutromanen - på vei tilbake til fronten etter en kort permisjon - *vet* plutselig med lammende visshet at dette var siste gang han var hjemme, at hvert dunk i jernbaneskinne bringer ham nærmere døden - og alt i ham protesterer. I «Hvor var du, Adam» vender soldaten hjem, men treffes av en granat - en *tysk* granat - idet han står like ved sitt barndomshjem. Det er ikke først og fremst krigens redsler - hvor himmelropende de enn er - som opptar Böll, det er snarere det absurde og gudsforlatte ved hele

Utrygt i Mosambik

Pater Samuel, - den katolske representant i arbeidet med oversettelse av Bibelen til gitungaspråket, ble myrdet på landeveien seks mil fra hovedstaden Maputo. Selv om forholdene langsomt nærmer seg det normale i det krigsherjede Mosambik, er det fremdeles mange tegn på uro.

For bibelarbeidet er situasjonen vanske-

lig, ikke minst fordi det er utrygt å ferdes på landeveiene. Personbiler, lastebiler og busser er blitt angrepet gjentatte ganger, og det er blitt opplyst at trafikken er virkelig trygg bare innenfor en tre miles sone omkring hovedstaden.

Pater Samuel hadde gjort seg ferdig med første utkast av sin del av oversettelsen av nytestamentet før han ble drept.

FRA «NYTT OM BIBELEN»

Zimbabwe: Skoleelever blir ivrige bibellesere

«Ikke noe av det vi har gjort, er blitt møtt med slik begeistring og har gitt slike resultater», sa bibelselskapets generalsekretær i Zimbabwe, Gaylord Kambarami. Zimbabwe har over to millioner barn i grunnskolen. Landets bibelselskap har i flere år gått inn for å skaffe skolene bibler og bibelde-

8

geskjeften som er hans anliggende. En del av det «noe» han må skrive fra seg.

I de to følgende bøker - «Og sa ikke et eneste ord» (1953) og «Hus uten fedre» (1954) - er det hverdagsvirkeligheten etter «Stunde O» han skildrer: ruine, støvet, matmangelen, den grå håpløsheten som dreper - menneskelig kulde som dreper. Også i disse bøkene har «helten» negativt fortegn - både i forhold til den nazistiske «bombasme» og de klassiske idealer som er langt sterkere i tysk litterær tradisjon enn i vår egen. Bölls soldater er engstelige, gatepikene gjør gode gjerninger, svartebørshandleren er storsinnet, drankeren har et renere sinn enn den etablerte samfunnsstøtte. Småborgeren er den tragiske skikkelse, det er den lille manns skjebne som interesserer - den store mann er komisk, grotesk, uten individuelle trekk.

Bölls hverdagsmennesker og hverdagsskildringer traff tyskerne hjemme og åpnet utlandets øyne for et annet Tyskland enn det stereotype bilde to verdenskriger og nazismen hadde preget. Også tyskere var mennesker - til og med lidende mennesker.

Medaljens eneste side - baksiden

Men tilbake til Bölls etterkrigsskuffelse. Hans skepsis til og motstand mot samfunnsutviklingen i Tyskland aksellererte nærmest i takt med «das Wirtschaftswunder» og - ironisk nok - i takt med hans egen stigende berømmelse. Da han fikk Nobelprisen i 1972 - som den første tysker etter Thomas Mann - var hans popularitet og prestisje enorm, - også marxistiske kritikere i øst dyrket ham. Anti-establishmentdikteren ble enslags institusjon, en posisjon som stod i sterk kontrast til hans uhøytidelige og lite besteborgerlige vesen.

Selve ordet Wirtschaftswunder opprørte ham, og han skildret med nådeløs kritikk det han oppfattet som medaljens eneste side - baksiden: Materialismen, den forflåtende suksess, den - etter hans oppfatning - uheldige, for ikke å si uhellige allianse mellom kirkene og kristelig-demokratene, det farlige og korrumpende ved å la seg fange av maktens mange fristelser - nyde «bøffelens sakrament» som han kalte det. Ingen overflatekritikk altså, men grunnskudd for baugen for

hele vår etterkrigsmaterialisme.

Det er - som allerede nevnt - de ytre sett mislykkede mennesker som har Bölls sympati, ikke de veltilpassede og etterhvert velsituerte forbundsrepublikanere. I bok etter bok er det hos outsideren vi finner det Böll selv kalte «den naturlige menneskelige uskyld».

En slags uforbederlig - noen vil kanskje si naiv - romantiker, all samfunnskritikk og nitid realisme til tross? Kanskje. Og kanskje ikke - for troen på det gode i mennesket, på menneskets drøm om og mulighet til det gode er - dypest sett - realistisk nok. Og Böll er ufravikelig både kristen og realist: det gode er mulig - men vi finner det ikke alltid der vi venter å finne det. Også Jesus gjorde den erfaring da han vandret på jorden - blant toldere og syndere...

Hellig vrede

Böll levet mesteparten av sitt liv i Köln - «das heilige Köln» som byen kalles fra gammelt av. Men katolikken Böll fant ikke alt i denne byen like hellig - og slett ikke innen kirken. Som han selv, ferdes de fleste av hans romanfigurer i skyg-

ler. Det siste store prosjektet dreide seg om en halv million eksemplarer av en bibeldel med Lukas og Apostelgjerningene for elever fra 4. til 7. klasse.

Lærere forteller at bibeltekstene er et førsteklases elevmateriale, som også påvirker elevene positivt. Det er lagt nye planer om videre framstøt, det står bare på penger...

NYTT OM BIBELEN

«Fortvilelsens hus -

det er sykehjemmene jeg tenker på,» sier generalsekretær Aage Müller-Nilssen i «Info», informasjonsorgan for stiftelsen Kirkens Bymisjon (tidligere Oslo Indremisjon). «Hva fortvilelsen dreier seg om? For beboerne: alt som var normalt hverdagsliv, er slutt. Rundt meg har jeg ikke mitt eget eller mine egne, men er plassert, kanskje for flere år,

på dobbeltrom med en jeg ikke kjenner eller har noe felles med. Den uendelige, tomme ventingen. Ensomheten midt i mylderet.

For de ansatte: de stadig tyngre oppgavene som gjør at vi ikke rekker annet enn de praktiske nødvendigheter. Vi får ikke tid til kontakt, til miljøinnsats, til aktivisering. - Sykehjemmene er fortvilelsens hus. En skam for et av verdens rikeste land.»

9

Heinrich Böll - Nobelpriisvinner og protestkatolikk, med ettertrykk både på protest og katolikk...

gen av Kölnerdomen, og - som han selv - opplever de helst kirkens skyggesider: Avstanden mellom det kirken burde være, og det den faktisk - dessverre - ofte er. Eller for å si det klassisk: diskrepansen mellom ideal og virkelighet.

Böll og flere av hans samtidige så denne avstanden mellom fager teori og ikke så fager praksis på det politiske plan, og de skildret den med til dels dødbringende ironi og skarp sinn. Men Bölls samfunnskritikk har et videre perspektiv. Hans utgangs- og endepunkt er ikke bare et politisk evangelium - selv om *det* også er der, til tider i påtrengende grad: det er selve Evangeliet. Mot *det* måler han den virkelighet han ser. Kritikerens Hans Egon Holthusen formulerer det slik: «Bak den sosialkritiske horisont åpner det seg et frelseshistorisk perspektiv.»

Böll kjenner og elsker sin Bibel, og han vet at en dag skal mennesket overfor sin skaper gjøre rede for sin ferd. Da skal både handlinger og motiver legges frem, da nytter det ikke å gjemme seg. «Hvor var du, Adam?» vil Gud spørre - hva har du gjort med ditt liv? Hvor var du da jeg trengte deg til det gode? Denne omskrivning av Guds ord i Edens have har Böll

Studieuke for nordiske ordenssøstre

Også i år innbød Ansgarwerk i bispedømmet Osnabrück ordenssøstre til retrett og studieuke - fra 8. til 19. juli - i Haus Ohrbeck ved Osnabrück. Grunntemaet for retretten var «Øvelse i etterfølgelse», - og de påfølgende studiedager var viet «motiviet nåde» - i bibel, kirke og det åndelige liv. 45 søstre fra de 5 nordiske land deltok. KNA

10

fra Theodor Haeckers «Tag- und Nachtbücher» fra krigstiden: - den 31. mars 1940 da krigen er begynt å rulle over Europa, stiller Haecker selv dette avslørende spørsmål.

Böll - som hele sitt liv forble trofast katolikk, og som betraktet troen og kjærligheten som de eneste temaer det var verd å dikte om - reagerte nesten allergisk overfor alt som smakte av kirkelig selvgodhet, smålighet og dømmesyke. Og han var uenig med kirken i så mangt: forsvarsspørsmål, deler av kirkens politiske og økonomiske engasjement, dens morallære. I «Brev til en ung katolikk» (1958) skriver han: «Det har vært kirkens sykdom i flere hundre år at det settes likhetstegn mellom moral og seksualmoral.» Hans mennesker «males» mot kirkens overleverte normer og krav, river seg til blods. De setter seg utenfor det kirkelige fellesskap - eller rettere sagt: de settes utenfor, dømmes her og nå for sine gjerninger. De blir ikke lykkeligere av å bryte kirkens offisielle moral - og de uoffisielle spilleregler, men de blir ikke av den grunn mindre fromme, i mindre grad Guds barn enn de flittig-fromme kirkegjengere med de riktige meninger og de ordnede for-

Systematisk forfølgelse

Det foregår en systematisk forfølgelse av Den katolske kirke på Øst-Timor, hevder en kirkegruppe (Em Timor-Leste a paz e possível) som nylig la frem et dokument om religionsfrihet i Øst-Timor. Hensikten med å offentliggjøre dokumentet i Europa er å få satt det internasjonale søkelyset på forholdene for kirken på Øst-Timor. «Det foregår et folkemord på øygruppen, og bare et større internasjonalt press kan føre til bedre forhold i

landet. Man må ikke la seg blende av indonesisk propaganda», hevder kirkegruppen.

Den indonesiske styresmaktene forsøker med alle midler å tvinge sin statsfilosofi «Panscalia» igjennom i landet. Et religionskontor (Kantor Agama) fører streng kontroll med all religiøs aktivitet på Øst-Timor. Kontoret griper inn i de gjeldende regler innenfor kirkesamfunnene, de avskjediger kirkeledere og begrenser den internasjonale kontakten kirkene har. NØP/KIPA

hold. Det slår koldt mot en av prektige organisasjonskatolikker uten kjærlighet - og ditto prester - i Bölls bøker. Fromheten og den indre uskyld finnes hos de mer og mindre falne og fallerte. Det er de som ber «for å trøste Gud», som det heter et sted, det er de som kan tenke så bibelsk enfoldig: «Han visste at det var meningsløst å vente (på en pike), men han visste også at han måtte vente. Han måtte gi Gud denne sjanse til å snu tingene slik det ville vært godt og vakkert.»

Romanen «Og sa ikke et eneste ord» beretter om et ekteskap som holder på å gå i stykker. Mannen, Fred, har flyktet fra familie, ansvar og et kummerlig ett-værelses husvære i ruinenes Köln ut i et slags følelsesmessig ingenmannsland. Vendepunktet for ham blir en overveldende erindring om en halvglemte side ved et samliv - «det fantes en tid da vi bad sammen». Det blir sterkere enn alt som skiller eller de andre bånd som tross alt binder de to ektefellene. «Her er ingen sentimental oppbyggelighet, men inn-trengende og sterk tale om kristne grunnverdier: lidelse, offer, nåde,» sa jesuittpateren Heinrich Roos om boken i et

foredrag om Böll (det første i Norge?) i Katolsk Forum i 1962. «Bölls røtter i Kirken kommer her sterkere frem enn i noe annet han har skrevet av skjønnlitteratur.»

En ulykkelig og urokkelig kjærlighet til Kirken? Kjærlighet til dens budskap, dens liturgi og nådemidler, og sint skuffelse når dens tjenere svikter kjærlighetsbudet? Når man ikke ser hvor de elsker hverandre? «Jeg synes ofte at Böll har en sår lengsel etter Guds rike i sine bøker,» skriver Hallvard Rieber-Mohn. «Han synes at hvis Kristus var synderes og tolderes venn, så må det være noen spor av dette hos hans disipler. Spor av denne naive sympati med det mislykkede.» Her turde noen hver kjenne seg hjemme - og ha noe å svare for.

Overdrev protestkatolikken Böll i sin kritikk av den etablerte kirke, «die Amtskirche», og de selvbestaltede og selvrettferdige «overkatolikker»? Og gjorde han seg ikke derved skyld i den samme dømmesyke som han beskyldte de andre for? Den som vil vekke, må ofte være høylydt. Og han var langt fra den eneste katolske kritikerrøst i Tyskland, det er nok å nevne navn som Walter

Ikke av brød alene

En rekke interessegrupper i Norge vil kjempe for mer sendetid. Kirken og de kristne organisasjonene har også rettmessige ønsker å fremme. Men det viktigste kravet vil likevel være å opprettholde og styrke de sider av dagens fjernsynsprogrammer som samler den norske befolkning om verdier som setter menneskeverdet høyt og gir oss en klar bevissthet om at vi ikke lever av brød alene.

VÅRT LAND

Russisk kirkeleder nektes løslatt

Etter det Keston College erfarer blir lederen for en undergrunnskirke innen pinsebevegelsen ikke løslatt til tross for at han snart har sonet sin straff på fem år i fengsel. Ivan Fedotov (55) var tidligere leder for en uregi-

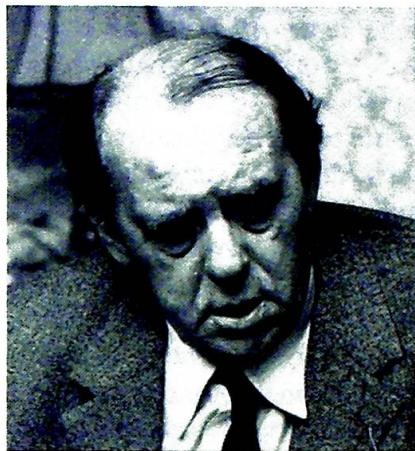
strert pinsemenighet i Moskva-regionen og ble domfelt etter anvendelsen av paragraf 227 i den sovjetiske kriminalloven. Hans helsetilstand skal være elendig. Årsaken til at han trolig må fortsette tilværelsen i fengsel, er at han nekter å la sin menighet registrere hos myndighetene. NØP

11

Dirks og Carl Amery. Kirken trenger urolige ånder som ikke slår seg til ro i det bestående og det selvtilfredse «wir haben es so herrlich weit gebracht». At tysk katolisisme også har en annen og mer hjertevarm side enn den Böll viser oss, er noe ikke minst vi norske katolikker turde vite etterhvert, vi som har nydt godt av tyske trosfellers giverglede i mange år.

Kanskje er det også på sin plass å minne om at ikke i noe land i Europa har kritikk - av styre og stell, av kirke og skole, av ALT - hatt så gode kår som i etterkrigstidens Tyskland. I så mange år hadde all kritikk - også den som var særdeles «wohlanggebracht» - vært et dødbringende foretagende. Så trådte man til for fullt etterpå - på godt og på vondt...

Man skal heller ikke glemme satirikerens Böll - for det var han nemlig også. I den underfundige lille satiresamlingen «Doktor Murkes gesammeltes Schweigen» (1958) myrder han til høyre og venstre - med pokerfjeset i behold. Å jo, satirikerens og humoristens Böll har nok hatt sin stille glede ved grotesk overspill! At det av og til blir spill for galleriet, får man ta med på kjøpet.

... sint trofasthet mot livet som det skulle være, ikke som det ble ...

Lykkelig mellomspill

Et slags katolsk traume går igjen i nesten alle Bölls bøker. Kirkekritikken toppe seg i «Som en klovn ser det» (1963), en bok som nok i stor grad bidro til at han fikk Nobelprisen. I sin artikkel om Böll i boken «Lesegleder» gir Hallvard Rieber-Mohn en dyptpløyende analyse og kritikk av dette sentrale verk. Der - som i andre artikler om Böll - peker han på at ensidigheten springer ut av «en makeløs og ubestikkelig medfølelse» «en sint trofasthet mot livet som det skulle være, ikke som det ble».

Bare i én Böll-bok er Kirken ikke problematisk og kritikkverdigg, det er i hans underfun-

dige «Irsk dagbok» (1957), en kjærlighetserklæring til Erins grønne øy. «På denne lille øya bor det eneste folk i Europa som aldri foretok erobringstokt, men selv ble erobret noen ganger, av daner, nordmenn, engelskmenn. Selv sendte de bare ut prester, munk, misjonærer... For over tusen år siden lå her Europas glødende hjerte - langt utenfor sentrum, som en eksentrisitet, rutsjet helt ut i Atlanterhavet...» Boken er både herlig og katolsk - og herlig katolsk. Den lykkelige eier av St.Olav nr. 19-1973 kan skjerpe appetitten på Åge Rønnings begeistrede omtale da boken endelig forelå på norsk - og på de særdeles velvalgte sitater.

Skuffelse?

I 70-årene trer kirkekritikken mer i bakgrunnen, og Bölls bøker viser et sterkere politisk engasjement som i «Gruppebilde med dame» (1971) og «Katharina Blums tapte ære» (1974). Som så mange av sin forfattergenerasjon, hørte Böll hjemme på den politiske venstreside. Det kristelig-demokratiske parti - særlig under Adenauer - så han som en ulykkelig forlovelse mellom

Mødreopprør!

mot hensynsløse tenåringer

Tenåringene er enda verre undertrykkere enn mennene. Det mener ihvertfall franske Christiane Collange. Hun har skrevet en bok som har stått på bestselgerlistene i Frankrike i over et halvt år. Boka som heter «Jeg, din mor», har gitt trøst og støtte til de mange mødre som ikke lenger klarer å hanskes med sine tenåringsbarn.

Christiane Collange og tusenvis av andre mødre har fått nok av selvsikre og egoistiske

tenåringer som tror at mamma er til for å lage mat og rydde, klare opp i alle vanskelige situasjoner, gi dem lommepenger, overse alt fra narkotika til dårlige karakterer, betale telefonregninger og i det hele stå til tjeneste døgnet rundt.

Mens mennene endelig har innsett at fire hender gjør tilværelsen lettere enn to, er dette en helt fremmed forestilling for ungdommen... Depresjoner hos kvinner er som regel et resultat av forhold de lever under som mø-

dre. Collange peker også på den evige skyldfølelsen kvinner har overfor sine barn, barn som gradvis forandres til fremmede fugler uten hensyn og hemninger.

Christiane Collange har vært gift med en kjent journalist i Paris og har fire gutter. Siden boka kom ut, har sønnene motvillig stillt opp til intervjuer og forklart at mamma nok har overdrevet en smule. Men bare litt... Jeg har berørt et problem som ingen tidligere har våget å ta opp, sier hun. NATIONEN

12

politikken og den offisielle kirke, en slags kirkelig velsignelse av das Wirtschaftswunder. En tid identifiserte han seg med Det sosialdemokratiske parti, pleiet nærkontakt med dets ledende politikere, men fjernet seg i de senere år - skuffet også der? Så han - uten fullt ut å vedstå seg det - at det er så mange slags folk som samles om det bord der «bøf-felens sakrament» deles ut, at de kan komme både fra høyre og fra venstre?

Böll var - i teorien - ingen ideolog. Det doktrinære og fastlåste bød ham imot - der trives makten og maktmisbruket. Han forsvarte - i teorien - det han kalte «poesiens fornuft» mot det etablerte og doktrinære, men i praksis - d.v.s. i sin diktning - var han på sin måte doktrinær: hverken gammel kjærlighet eller gamle fordommer rustet. Han beholdt noe nær en klokkertro på at all etterkrigstidens vold kom fra høyresiden, at all vold fra venstre var *reaksjon*, aldri *aksjon*. Lunken var han aldri, Heinrich Böll, hans tale var ja og nei-nei.

Virksom antidose

Vil noe av hans diktning «bli stående» som det heter, og i til-

felle hva? At Böll har tegnet tysk etterkrigstid med klarere perspektiv og mer nitid realisme enn de fleste av hans samtidige, tør være klart. Likeledes at denne nesten bibelske vrede hos et øyenvitne er blitt til litteratur av høy klasse og temperatur. Et i positiv forstand foruroligende forfatter-skap, en virksom antidose mot selvgodhet og selvrettferdighet. Selv satte han de kortere fortellingene høyest...

Og fra vårt norske ståsted kommer noe til syne som Hallvard Rieber-Mohn peker på: «Det er også dette som vi så menn trengte til nettopp fra den kant: et annet Tyskland enn den langsinte og altfor enkle karikaturen vi så ofte går rundt med. I Bölls fortellinger blir det humane, vestvendte katolske Rhinland levende for oss, det får kjøtt og blod, nerver og temperatur. Noe vi gjenkjenner med glede - som alment menneskelig.»

Den særnorske bokhøsten er over oss - døgnfluenes høyse-sang. Er det tillatt å komme med et lite forslag? Les noen «gode, gamle» bøker også - eller i stedet - hvis tiden ikke rekker lengre. Les Heinrich Böll.

Det skylder vi ham - og oss selv. UKJ

Nå er den her:

Det er god grunn til å rope HURRA i Den katolske kirke i Norge i disse dager: Vi har fått vår MESSEBOK FOR SØNDAGER OG FESTDAGER - den første siden Det Annet Vatikan-konsil!

Messeboken er nøye tilpasset Norsk Missale (Alterboken) som Kirken tok i bruk i 1982. Disse bøkene utgjør til sammen et solid liturgisk «fundament». Messeboken inneholder fullstendige messtekster - med lesninger og bønner - for alle søndager og festdager i kirkeåret, for årene A, B og C i én bok.

Tross et meget omfattende innhold har det vært mulig å begrense omfanget til i underkant av 900 sider. En vel planlagt, omhyggelig redigering gjør det enkelt å finne frem i boken. To leseband hindrer brukeren i å miste «hvor han var».

Katolikker i alle aldre, uansett nasjonale og språklige forutsetninger, vil få stor glede av denne boken. For dem som ikke hører så godt, eller har vanskelig for å forstå det som sies fra alteret, vil det være godt å ha tekstene foran seg under messen. For andre (ikke minst for lektorene) vil boken gi en kjærkommen mulighet til å forberede seg før messen.

Krav om siktelse mot fjernsynssending

Roland Rösler, landdagsrepresentant i Hesen, har anmodet statsadvokaten i Hamburg om å utferdige strafferettslig siktelse mot de ansvarlige bak TV-programmet «NDR-Video-Nacht». I sin henvendelse viser Rösler til at programmet «presenterte - henholdsvis viste - pornografiske fremstillinger som bl.a. seksuell omgang mellom mennesker og dyr.» KNA

165.000 pilegrimmer til polsk utendørs messe

Omlag 165.000 pilegrimmer hadde funnet veien til en utendørs messe som nylig ble avholdt i Czestochowa i Polen til minne om Jomfru Marias «himmelfart.» Messen ble ledet av kardinal Jozef Glemp som i sin preken tok tilhørerskaren med inn i sin visjon om et Polen uten konflikter. Slik er det ikke

nå. Allerede under messen brettet flere av tilhørerne ut plakater med slagord som «Bedre å dø stående enn å leve på knærne.» Det hadde på forhånd kommet anmodninger fra kirkelig hold om ikke å blande inn politiske slagord under messefeiringen, men politiet tok på den andre siden heller ikke noen skritt mot dem som trosset anmodningen.

NØP/KIPA

Den nye messeboken!

13

For alle vil messeboken være god å ha under ferie eller sykdom eller når man av andre grunner ikke kan komme i messen. En nyttig bok i det kristne hverdagsliv.

Også livets store begivenheter har fått plass: Dåp, ferming, ektevigsel og de øvrige sakramentene. Vi finner også de komplette tekstene til «Gudstjeneste uten prest». Messeboken er ingen bønnebok, men det er tatt med endel bønner som må anees som et nødvendig grunnlag fra Kirken store bønneskatt.

Den nye messeboken er i lommeutgave og foreligger i to innbindingsvarianter, skinn og plast. Den har en stilren typografi med klar og tydelig skrift. Papiret er ekte «bibelpapir» i gul-tonet farge, og trykken er i rødt og sort. Arbeidet er utført hos Herder - en av de få bedrifter i Europa som fremdeles makter så krevende oppgaver som liturgiske verker er. En vakker bok.

Messeboken vil være en naturlig gave ved mange anledninger fremover. En favorpris gjelder inntil 31. desember 1985, skinn kr. 245, plast kr. 180. Etter nyttår vil prisen stige til henholdsvis kr. 270 for skinn og kr. 196 for plast.

MESSEBOK FOR SØNDAGER OG FESTDAGER

Mennesket lever ikke av brød alene, det lever av de ord som lyder fra Guds munn (Matt 4, 4).

Feiringen av eukaristien er selve sjelen i vårt kristenliv. Guds ord i messens liturgi og Jesu Kristi nærvær under brødets og vinens skikkelse er vårt åndelige næringsgrunnlag.

En av betingelsene for at vi skal kunne ta imot den føde Kirken tilbyr alle sine lemmer, er at vi lever oss inn i den liturgiske handling med hjerte og sinn. Men det kan vi bare gjøre dersom vi kjenner messens gang og er fortrolige med de tekster som benyttes. Dette er avhengig av en personlig forberedelse og en ettertankens takksigelse.

Bibeltekstene og bønnene er utvalgt og sammensatt av Kirken for å lede og lære de troende. Måtte det virkelig bli kjente og kjære tekster for dere alle.

Vi anbefaler Messeboken til flittig bruk og ber Herren om at han vil følge både boken og dens brukere med sin velsignelse.

NORSK KATOLSK
BISPERÅD

29. juli 1985

Oslo Trondheim Tromsø

Messeboken er i sin helhet produsert av Offizin Herder i Freiburg/Breisgau. Den er satt i skriften Adamas-Antiqua som er forbeholdt liturgiske arbeider. Utgiver er St. Olav Forlag.

Tilliten på hard prøve

Det tyske ungdomsforbund (BDKJ) i bispedømmet Osnabrück gav nylig uttrykk for sin støtte til den brasilianske teologen Leonardo Boff. Det heter i uttalelsen at man «regnet det for umulig at Roma til de grader ville

sette dialogen til side og gi Boff offentlig tale- og skriveforbud.» Verdenskirken trenger «meningsutveksling og ikke sanksjoner og taleforbud». Behandlingen av Boff «stiller mange kristnes tillit til den romerske kirkeledelse på en hard prøve.» KNA

Biskoper krever amnesti

Den biskopelige sosialkommisjonen i Peru (Ceas) krever i en rapport et umiddelbart amnesti for politiske fanger og en forbedring av de sosiale forholdene i landet: et sosialt amnesti. Målet med dette, mener bispekommisjonen, er å legge grunnlaget for en nasjonal forbrødring etter mange år med store indre spenninger i landet. NØP/KIPA

Frigjøringsteologien er i søkelyset. Noen er svært begeistret for den og betrakter den som den mest betydningsfulle bragd innenfor teologien i de siste århundrer. Andre ser med mistro på den og mistenkeliggjør den som skjult marxisme revolusjonære prester i Latin-Amerika forsøker å infiltrere den katolske kirke med.

Frigjøringsteologi, slik den er oppstått i Latin-Amerika, er troende menneskers kritiske refleksjon over den virkelighet de opplever i den såkalte tredje verden - en virkelighet som består i utrolig fattigdom, undertrykkelse, utnyttning og urettferdighet - en situasjon som er mennesket uverdigg.

Flere latinamerikanske teo-

loger har forsøkt å sette ord på det de fattige tror og lever. De artikulere folkets røst og vil på den måten vekke andre til å kjempe ved de fattiges side samt oppfordre Kirken og alle mennesker til omvendelse.

Drikke fra egen kilde

Den peruvianske prest og teolog Gustavo Gutiérrez skrev i sin første bok «Teología de la liberación» fra 1971 at det er nødvendig med en frigjøringspiritualitet: «Om en teologi ikke er forankret i og strømmer ut av en gudserfaring, kan den ikke bære frukt. Teologiske begreper strekker ikke til, vi trenger en spiritualitet som gjennomsyrrer våre liv. Bokstavelig talt betyr spiritualitet: 'Åndens herredømme'. Om sannheten skal gjøre oss frie (Joh 8,32), vil Ånden som veileder oss til den fulle sannhet (Joh 16,12) også føre oss til den fulle frihet. Frihet til å realisere oss som mennesker, og som Guds barn; frihet til å elske og til å delta i det store fellesskap med Gud og med andre mennesker. Ånden vil lede oss på frigjøringens vei fordi 'der hvor Herrens Ånd er, der finnes frihet' (Kor 3,17). Spiritualitet betyr å leve evangeliet inspirert av Ånden.»

Tolv år etter sin systematiske bok om frigjøringsteologi har Gutiérrez gitt ut en bok om latin-amerikansk spiritualitet: «Beber en su propio pozo» («Drikke fra egen kilde») - CEP, Lima 1983. Forfatteren beskriver hvordan de fattige på hans kontinent møter Kristus i sin kamp for anerkjennelse av sitt menneskeverd og sin identitet som Guds sønner og døtre. De fattiges opplevelse av Guds nærvær i deres konkrete historie danner grunnlaget for frigjøringspiritualiteten.

«Siden det er tale om åndelig erfaring, må vi - som Bernard av Clairvaux formulerte det - lære hvordan vi kan drikke fra egen kilde. Vi må gå ut fra egen erfaring når vi skriver historie som Kristi følgesvenner. Opplevelsen av å møte Kristus i vår kamp for frihet, er kilden som vannet strømmer fra. Den renser oss fra gamle aspekter ved vårt kristenliv og gjør samtidig nytt land fruktbart.» (Gutiérrez, Concilium 11/82).

Drikke fra egen kilde vil si å leve i Jesu Ånd som en oppdager i den konkrete virkelighet. Det dreier seg ikke om å finne fram til abstrakte idéer og høytravende teorier om Gud, men om en begripelig og synlig erfaring som er såpass vir-

Overdreven kirkekritikk

Kritikk overfor kirken og dens ansvarlige ledere bør grunnes på saklighet og kjærlighet, mener biskopen av Osnabrück, Helmut Hermann Wittler. I en preken til ca. 10.000 mennesker i forbindelse med den tradisjonelle «Maria-himmelfart-valfart» til Clemenswerth kom biskopen inn på den såkalte frigjøringssteologi og erklærte at kritik-

ken overfor denne teologi går på selve kirkebegrepets klarhet og troverdighet. Biskopen viste til at arbeidet for å få slutt på nød og elendighet, er en selvsagt oppgave for kirken, og at dette arbeid er særlig påtrengende i den tredje 3. verden. Han minnet om at både paven og biskopene gjentatte ganger har gjort oppmerksom på disse folkenes nød og har manet til innsats. KNA

Misjon og utviklingshjelp

Det er stor enighet i det norske folk i dag om viktigheten av å bistå den fattige verden. Grunnen til denne holdning er ikke minst misjonen å takke. Norske misjonærer har som kjent drevet hjelparbeid og utviklingsarbeid lenge før begrepet utviklingshjelp sto på den politiske dagsorden.

FOLKETS FRAMTID

de fattiges gave til de rike

15

kelig at den kan danne grunnlag for et livsprosjekt. Johannes skriver: «Det som var fra begynnelsen, det har vi hørt, det har vi sett med våre øyne, det vi så og våre hender tok på, Livets ord, det er det vi taler om.» (1 Joh 1,1). Den samme gudserfaring som gav de første kristne styrke til å fornye verden, og som har vært kilde til store åndelige strømninger i historien, er i dag den kilde de fattige i Latin-Amerika drikker av. De drikker fra «strømmer av kildevann som rinner fra Kristi indre.» (Joh 7,38)

For en del år siden fikk jeg selv erfare den spiritualitet som er levende blant peruvianske fattige slik Gutiérrez beskriver den. Disse menneskene reflekterer med ett øye på evangeliet, og med det andre ser de den trøstesløse virkelighet de lever i. De identifiserer seg med Guds folk som er innbudt til det lovede land, fullt klar over at det blir en vanskelig og smertefull vandring. Deres tro gir dem styrke til å være trofaste i kampen, og de fortsetter der hvor det ikke finnes vei, intet holdepunkt, uten Ham.

Leve - ikke bare lese -
Bibelen

Frigjøringssteologien slik

Gutiérrez fremstiller den i sin bok, rører ved alle sider av livet. Den er i sannhet en bibelsk spiritualitet som gir plass for Guds frelsende aktivitet i vår historie på alle plan av det menneskelige liv. De levendes Gud er med i vår historie: Han fordriver dødens makter hvor de dukker opp, og samler livets makter som helbreder og forsoner. De fattiges kamp i Latin-Amerika avslører de mangfoldige dimensjoner ved dødens makt. Fattigdom betyr død, ikke bare fysisk, men også mentalt og kulturelt. De fattige og marginale har opplevd slike drepene krefter hver gang de har hatt fremmede på sin jord. Langsomt har de fått innsikt i de onde strukturer som kuer dem. Denne innsikt har ført til interesse for deres egen historie, og de har forstått at den Gud de i alle år har tilbedt, ikke ønsker fattigdom, men å frigjøre dem fra dødens makter og gi dem liv. Den kamp Gud oppfordrer sitt folk til, er mye mer enn en kamp for økonomiske og politiske rettigheter; den er en kamp mot alle dødens krefter overalt hvor de manifesterer seg. Det er en kamp for livet i alle dets dimensjoner!

Sammenligner jeg den spiritualitet jeg fant hos mange

troende i Peru, med min egen, må jeg bare innrømme at det nok er min som er redusert til bare å omfatte visse sider av livet mitt. Jeg oppdaget hvor individualistisk og elitepreget den egentlig er. Vi leser Bibelen på kammerset på en temmelig romantisk måte, og vi får selv Marias Magnificat til å lyde som en søt Maria-salme. Ydmykhet, lydighet og kyskhet blir først og fremst oppfattet som former for personlig fromhet. Hos de fattige finnes ikke plass for slike innskrenkninger, og de hjelper oss til å oppdage at det å leve som kristen i dagens verden - med åpne øyne og åpent hjerte for de virkelige problemer - betyr å bryte med vår individualisme og våre privilegier og begynne å lytte til Guds ord med nye ører.

De fattige kan hjelpe oss til å forstå den sosiale dimensjon ved Marias Lovsang eller Jesu omfavelse av de glemte barn og de evangeliske dyder. Noen vil, ironisk nok, anklage frigjøringssteologien for å redusere troen og teologien. Men det den egentlig vil, er å peke på de mangfoldige sosiale og universelle aspekter ved Guds ord. Den viser oss også en Gud som kaller oss til en meget mer om-

Spiritualitet

er tittelen på et festskrift til den danske teolog Anna Marie Aagaard. Blant de mange avhandlinger i festskriftet fremhever avisen «Information» en artikkel av Peder Nørgaard-Højen. Vi sakser et avsnitt fra «Information»s anmeldelse:

Peder Nørgaard-Højen har gjort en god

iaagttagelse, som han fremlægger i festskriftet: i de inter-konfessionelle samtaler siden krigen imellem katolikker, reformerte og lutheranere viste det sig snart, at læremæssigt mente man i meget store træk det samme, alligevel kunne man umuligt enes, endsiges forenes. Det skyldes, at den afgørende forskel imellem trosretningerne ligger i deres for-

skelligartede spiritualitet. Dvs. når det kommer til stykket, beror deres identitet langt mere på det særlige religiøse erfaringsunivers, de hver især har opbygget, end på deres trossætninger.

Nørgaard-Højen mener, at så er spiritualiteten vigtig, og derfor skal den være langt mere bestemmende for den teologiske refleksion.

16

fattende omvendelse enn vi selv ønsker å innrømme. De fattiges spiritualitet krever en radikal omvendelse som ikke glemmer et eneste aspekt ved våre individuelle og sosiale liv. Den krever en kamp mot alle dødens makter og en ubetinget lydighet til Livets Herre.

Kristus - ikke klassekamp

Gutiérrez' spiritualitet er Kristus-sentrert. Han begynner sin bok slik: «En kristen utpeker seg ved å følge Kristus», og han vier et helt kapittel til å utdype dette. Jesus Kristus er sentrum, og det å møte ham, er kraften i denne spiritualitet. Vi feiltolker Gutiérrez' teologi og spiritualitet om vi ikke ser Jesus Kristus som midtpunktet i kampen for en ekte menneskelig frihet. Forfatteren refererer til de personlige møter med Jesus som vi leser om i NT, og han påpeker at de fleste av Jesu følgesvenner begynte å følge ham på grunnlag av et meget personlig møte med Herren. Ved disse møter lærte disiplene Jesus å kjenne som Messias, salvet til å forkynde det glade budskap om Guds rike. De mennesker som på denne måten møtte Jesus, danner et fellesskap for å gi

vitnesbyrd om dette rike.

De som i frigjøringsteologien ser en teologisk underbygging for klassekampen der de fattige krever sine rettigheter og vil bryte undertrykkerens makt, har oversett den sentrale person i kampen for frihet: Jesus Kristus. Han elsker både de undertrykte og undertrykkeren og er kommet til verden for å frigjøre *alle* mennesker. Hans glade budskap er at kjærligheten er mektigere enn døden, og at hatets og utnyttelsens ondskap bare kan overvinnes ved kjærlighetens makt som stammer fra Gud. I det kristne fellesskap blir kjærligheten synlig og håndgripelig gjennom gjensidig tjeneste. Det glade budskap om Guds kjærlighet sprer seg ut over verden som en utfordring til alle, rik og fattig, undertrykkeren og den undertrykte. Mens Gutiérrez reflekterer over hvor viktig et møte med Kristus er, påpeker han at initiativet til et slikt møte kommer fra Herren selv. Til dem som spør Jesus hvor han bor, svarer han: «Kom og se». Og senere innbyr han dem direkte til å være hans følgesvenner.

Noen anklager frigjørings-teologien for å legge altfor stor vekt på menneskelig handling i historien ved å oppfordre fol-

ket til å påta seg en frigjørende rolle. Men Gutiérrez innbiller oss ikke at verdens frelse avhenger av våre krefter. Når en leser hans bok, blir en overrasket over hans ortodoksi: hans spiritualitet har solide røtter i Kirkens lære. Han forklarer det selv ved å vise til at de latin-amerikanske kristne har oppdaget troens sosiale dimensjon uten å ha opplevd den modernistiske fase i teologien. Han viser til Oscar Romero som et lysende eksempel: erkebiskopen, som stammet fra en meget tradisjonell skole, og som ble til en radikal sosial kritiker gjennom sin direkte kontakt med det lidende folk. Hans tradisjonelle forståelse av Guds nærvær i historien ble grunnlag for og kilde til hans modige protester mot utnyttelsen og undertrykkelsen av folket i El Salvador. Det er en spiritualitet som blir næret av Kirkens lange tradisjon, og av de store helgeners erfaringer, de som selv har inkarnert denne tradisjon i sine liv.

Jeg husker hvordan Gutiérrez ved et kurs for pastoralarbeidere påviste sammenhengen mellom ignatiansk spiritualitet og frigjøringspiritualitet. Ignatius' åndelige øvelser har til hensikt å oppnå frihet: frihet fra synd og alle

Kirkens Verdensråd møttes i Argentina

Sentralkomiteén i Kirkens Verdensråd (KV) tok på sitt første møte i et latin-amerikansk land til orde for å utvide kontakten med Den romersk katolske kirke. Romerkirken er ikke medlem i det verdensomspennende kirkeforbundet. Generalsekretæren i KV, metodistpresten Emilio Castro fra Uruguay, ga også uttrykk for en viss bekymring over de signa-

ler Vatikanet har sendt om sin holdning til frigjøringssteologien. - «Det ville være uriktig ikke å gi uttrykk for vår engstelse over de restriksjoner Vatikanet har lagt på den brasilianske katolske teologen Leonardo Boff», sa Castro. Han mente at Boff-saken er et økumenisk problem» og ikke bare et internt katolsk spørsmål om disiplin. «Troen er blitt levende i Latin-Amerika som følge av det budskap frigjøringssteologien representerer», sa Castro.

NØP/EPS

Årlige Tutu-forelesninger for fred i Sør-Afrika

Den sør-afrikanske avdelingen av Verdenskonferansen for Religion og Fred (WCRP) har annonsert at de vil sette i gang med årlige Tutu-forelesninger for fred. Den første foredragsholderen skal være biskop Desmond Tutu selv, og tidspunktet er september.

NØP/LWI

dens manifestasjoner, og frihet til å velge Gud som er kjærlighet. Den ekte frihet utgjør kjernen i frigjøringsspiritualiteten. At vi likevel kan kalle denne spiritualitet ny, skyldes den kjensgjerning at de fattige i Latin-Amerika har tolket den på en ny måte, fått den til å livne opp igjen og tilpasset dette ideal for åndelig frihet til sin egen konkrete historiske virkelighet.

Lyttende dialog

Et tredje aspekt ved denne spiritualitet er dens induktive karakter. Induktiv vil si fremkalt ved konkrete erfaringer fra de kristne basismenigheter. Gutiérrez skriver: «Sannheten er at de daglige kontakter med forskjellige livsstiler, lesning av mange tekster og vitnesbyrd fra andre, har overbevist meg om dybden i de åndelige erfaringer som mennesker her i Latin-Amerika opplever.»

Det tredje og siste kapittel i boken er fullt av gripende tekster skrevet av mennesker som står midt oppe i den daglige kamp for frigjøring. Disse tekster stammer fra den lidende kirke. De er skrevet av kristne som er blitt forfulgt og undertrykt, men som trass i all lidelse uttrykker håp. Ut fra

disse tekster må en erkjenne at noe nytt er født i Latin-Amerika.

Gutiérrez har ikke bare skrevet om det åndelige liv, han har i mange år tatt aktivt del i sitt folks smertefulle kamp. Han har lyttet til deres tro, besøkt deres hjem og menigheter og oppmuntret dem til å sette ord på sin felles tro. Mellom linjene finner vi en dyp opplevelse av Guds Ånd som leder sitt folk gjennom en lang og tørr ørken mot en ny frigjøring. Ut fra denne nære solidaritet er han i stand til å gjenkjenne det karakteristiske ved denne nye spiritualitet.

Denne dynamiske spiritualitet bygger på et oppmerksomt lyttende øre hos Guds folk og spesielt de fattige - noe helt annet enn en fiks og ferdig teori som passer til alle tider og alle steder. Men det kreves et øvet øre som har kunnskap om Skrift og Tradisjon slik at det kan bli en meningsfylt dialog mellom denne forståelse av Skrift og Tradisjon og den nye bevissthet om det liv Guds folk lever. Siden livet i Latin-Amerika omfatter skrikende urettferdighet, politisk manipulasjon og almen korrupsjon, preges denne dialogen ofte mer av en konfrontasjon enn av en konversasjon. Det er

mange motsetninger som forårsaker harde og utmattende kamper. Likevel er det bare til liten til en slik dialog som kan føre til en virkelig levende og fruktbar spiritualitet.

Gutiérrez sammenfatter det med å si med Paulus at denne spiritualitet gjør oss fri til å elske. Dette er kjernen i paulinsk tankegang og et viktig emne for ørkenfedrene og i mange monastiske tradisjoner. Benedikts impulsive frihet i det 6 årh. og den til en Frans av Assisi i det 13 årh. munner begge ut i nye radikale livsformer. Det var også denne frihet Teresa av Avila og Johannes av Korset søkte. I hele den kristne historie har det vært mennesker som har kjempet en åndelig kamp for å bli fri til å elske. Også i vår tid har vi et lysende eksempel på en slik frigjøringskamp i Charles de Foucauld, Thomas Merton, for ikke å nevne de ofte siterte nålevende helter.

Når Gutiérrez setter denne frihet som mål for frigjøringspiritualiteten, knytter han det latinamerikanske folks kamp til de store kristnes kamp gjennom alle tider. Tydeligere enn noen gang før ser vi denne kampen ikke bare utkjempet av enkelte helter, men av et helt Guds folk.

Om blandede ekteskap

En fellesuttalelse fra Den tyske bispekonferanse og Den evangeliske kirkes råd i Vest-Tyskland om «konfesjonsforskjellige ekteskap» oppfordrer partene i evangelisk-katolske ekteskap til å respektere den annen parts kirkelige tilhørighet og fremme det økumeniske samarbeid.

Begge ektefeller skal kunne være «hjem-

me» i sin egen kirke og også skaffe seg klarhet over hvori Den evangeliske og Den katolske kirkes egenart ligger. Det har liten hensikt å stikke under stolen de forskjeller som faktisk finnes mellom de to kirker.

Fellesuttalelsen er utarbeidet av Den felles økumeniske kommisjon som ble opprettet etter oppfordring fra Johannes Paul II under hans Tysklandsbesøk i 1980. KNA

18

En kostelig gave - fra de fattige

Det er den nye forståelse av kirken som Guds folk som har gjort dette perspektiv mulig og fruktbart. Friheten til å elske engasjerer mange mennesker i Latin-Amerika. Det store paradoks er at vi i Vest-Europas teknifiserte verden, som mener å vite hva frihet og demokrati er, i dag er konfrontert med en utfordring til å lære av våre undertrykte søsken i Latin-Amerika den fulle betydning av denne frihet.

I den frie verden der størstedelen av verdens rikdommer er konsentrert, er den åndelige frihet ofte vanskelig å få øye på. Mange kristne i den vestlige verden er knuget av egen angst og skyld. Selv om de har mer enn de har bruk for, er de mindre frie enn sine trosfeller i Latin-Amerika som må føre en hard kamp for å overleve.

«Beber en su propio pozó» er en kostelig gave fra de fattige i Latin-Amerika, et redskap for vår omvendelse, vi som ofte har trodd å være oss selv nok. Frigjøringsteologien kan ikke uten videre overføres til vår situasjon, men vi kan lære meget av dens spiritualitet. Etter et opphold i Latin-Amerika og etter å ha lest kir-

kens historie der, er jeg stadig mer overbevist om at de kristne basismenigheter i Latin-Amerika har en klar funksjon i Guds plan for å kalle oss til omvendelse. Når vi ser på den voksende vold i Mellom-Amerika, disse land som forbinder det rike Nord og det fattige Sør, må vi bare innrømme at det er mye mer enn en politisk konflikt som foregår der. Det er en dyptgripende åndelig krise der begge verdener er involvert. Denne krise åpenbarer fiaskoen av fem århundres kristendom som har forsøkt å forene begge parter. Undertrykkelse, vold og utryddelse i disse land virker nesten som om vi forsøker å korsfeste Kristus på nytt. Men hans død midt i blant oss medfører også en krise som kan føre til omvendelse.

Gutiérrez rekker oss en utstrakt hånd på vegne av millioner av fattige uten navn. Han oppfordrer oss til å åpne våre hjerter for Kristi Ånd som gir nytt liv: gjennom ham kan helbredelse og forsoning finne sted mellom de kristne. Og den oppstandne Herre kan seire over dødens makt.

Speiderbevegelsen satser på de enkle, de ekte verdiene

«For ti år siden sa jeg at speiderbevegelsens storhetstid var forbi. Jeg spådde at unge i korte bukser ville slutte å gå i skogen og spikke pinner. Men der bommet jeg ettertrykkelig!» sier presten Karsten Isachsen.

«Nå vet jeg bedre: Speidingen er liv laga. Speiderbevegelsen er mer vital enn noen sinne. Speiderne har klart å konkurrere med disco-, video og datatilbudene. For speiding

Kristen kommentar

Vold i ekteskapet

En betenkning fra et utvalg nedsatt av Bispemøtet.

Verbum 1984

Hvor utbredt er vold i ekteskapet? Hva skjer når et menneske utsettes for vold? Hva er kvinnemishandling? Forekommer slik mishandling også i kristne miljøer? Hvordan kan kirke og samfunn best mulig møte dette problemet? Dette er noen av de spørsmålene som behandles i *Vold i ekteskapet*.

Høsten 1982 mottok Bispemøtet i Den norske kirke en betimelig henvendelse fra Norsk Kvinnelig Teologforening med anmodning om å «markere offentlig kirkens syn på vold i ekteskapet». I kjølvannet av sine drøftinger nedsatte Bispemøtet en arbeidsgruppe som skulle gå dypere inn i problematikken. Resultatet ble en omfattende betenkning som nå altså foreligger i bokform.

Hovedtemaet er blitt spørsmålet om kvinnemishandling i ekteskapet. Vold mot kvinner er den vanligste og mest alvorlige form for vold i ekteskapet, selv om man selvsagt ikke kan tillate seg å glemme andre former for vold i familien. Ikke

er det Coca Cola ikke er: It's the real thing! Speiding er naturkontakt og mellom-menneskelig kontakt av første klasse. Speiderbevegelsen satser på de enkle, de ekte verdiene...

Når man ser rundt i samfunnet, og tenker på ungdommen som vokser opp midt mellom porno og vold, atomtrusel og terror, så er den forbausende sunn og frisk. Det er mye vett og god vilje i dagens ungdom.»

Fra et intervju i NATIONEN

Ar til vold i ekteskapet

minst er barnemishandling et aktuelt tema.

Boken tar opp *vold i ekteskapet* fra en allmenn samfunnsvitenskapelig synsvinkel, etisk drøfting av problemet og betraktninger om hvordan vi bør møte problemet.

For både samfunn og kirke etterlyser betenkningen en generell holdningsendring. For alle instanser som kan komme i kontakt med mishandlede kvinner, vil dette bety større evne og mulighet til å oppdage problemet og gjøre noe effektivt med det. Viktig er det også at vi er med på å investere i et bedre og tettere sosialt nettverk og i tiltak som kan skape økt trivsel og trygghet i nærmiljøet. Relasjoner til slekt og venner, naboer og kolleger, prest og menighet er med på å danne et nettverk omkring den enkelte og familien som kan fange opp problemer og yte hjelp.

Selv om kristen etikk alltid har viet ekteskaps- og familie-etiske spørsmål stor oppmerksomhet, er det ytterst sjelden at man møter spørsmålet om kvinnemishandling og vold i ekteskapet som et selvstendig tema i fremstillinger av kristen etikk. Dette henger sammen med at forholdet først i de siste 10-15 årene er blitt gjenstand

Vielsen er ikke selve sakramentet

Nå som før betrakter kirken ekteskapet som et sakrament ektefellene gir hverandre. Men ifølge professor Heinrich Jacob, leder for avdelingen for sjelesorg ved det biskopelige generalvikariat i Osnabrück, - hører det også med til den katolske forståelse at det er ekteskapet som prosess - og ikke vielsen som engangsritus - som utgjør sakramentet.

for offentlig oppmerksomhet. Forestillinger knyttet til privatlivets fred og familiens hellighet har nok også virket som bremseklosser, likeledes den tradisjonelle oppfatning av kjønnsrollene.

Den økende erkjennelse av kvinnemishandling betyr en utfordring til å gjennomtenke viktige sider av kristen ekteskaps- og familieetikk og utvide den etiske drøftelse til å omfatte spørsmål som hittil har vært lite berørt. Både samfunn og kirke har ofte valgt ikke å trenge inn i dette problemfylte område og har dermed unnlatt å gi støtte og hjelp. I en anbefaling som er kommet fra Det lutherske Verdensforbunds internasjonale konsultasjon for kvinner (1984), brukes treffende stikkordet *taushet*.

I dag må kirken ikke lenger tie. Den må si klart fra at alle former for vold mot mennesker er overgrep mot individer skapt i Guds bilde, og den må holde frem de grunnleggende normer for familie og ekteskap. Det er normer som fremhever kjærlighet og gjensidighet, ikke undertrykkelse. Til dette må alle kristne - uansett konfesjonelle fortegn - gi sin tilslutning.

For dem som lar seg enga-

Under en familievalfart nylig pekte professor Jacob på at tallet på skilsmisser i Vest-Tyskland viser «foruroligende stigning», og at fødselsraten er synkende, mens aborttallene stiger. Rundt en halv million vest-tyskere lever i såkalte papirløse ekteskap. På denne bakgrunn mente Jacob det var deknning for å kalle tyskerne et barne- og familiefjendtlig folk.

KNA

sjere av spørsmålene boken reiser, - og det bør vi alle - utgjør *Vold i ekteskapet* et særdeles velegnet utgangspunkt for videre studium og samtale, både i og utenfor kirken. Bokens mange litteraturhenvisninger antyder at problemet er i ferd med å bli erkjent og tatt på alvor, også utenfor kritesentrene. Kanskje et første skritt i riktig retning?

Else-Britt Nilsen.

Et verdensomfattende fellesskap

Det er i år femti år siden Anonyme Alkoholikere startet sin virksomhet i USA. Tolv år senere, i 1947, kom arbeidet i gang i Norge. AA er i dag et verdensomfattende fellesskap av kvinner og menn. Ved å dele sine erfaringer, styrke og håp hjelper de hverandre til å gjenvinne helsa etter alkoholmisbruk.

Organisasjonens eneste formål er å hjelpe medlemmene til å holde seg edru. AA krever ingen avgift, men er selvhjulpent gjennom egne bidrag. De er ikke knyttet til noe bestemt trossamfunn eller andre organisasjoner. De fører heller intet medlemskartotek og legger, som navnet sier, stor vekt på anonymitet.

I dag er det rundt 30.000 grupper i nitti lang og ca. en million tørrlagte alkoholikere som bruker mye av sin fritid på likesinnede... I Norge er gruppen av anonyme alkoholikere forholdsvis liten. Rundt tusen medlemmer er fordelt på vel sytti grupper.

Ansiktsløftning for St. Peter

Det sextinske kapell fikk for en tid siden en ansiktsløftning - nå står Peterskirkenes marmorfassade for tur. Det blir første store renovasjon i kirkens 300-årige historie. Prosjektet omfatter reparasjon av overflaten, de tretten store statuer på toppen, marmorfri-

sene over de to «sideklokker» og de tolv søylene.

Arbeidet vil ta et år, opplyser erkebiskop Lino Zanini, som leder Vatikanets kontor for «bygningstilsyn». Noe kostnadsoverslag er foreløpig ikke gjort, men «The Knights of Columbus» har påtatt seg å betale regningen.

CATHOLIC HERALD

10.000 orgelpiper på plass i Gdansk

Det berømte orgelet i Mariakirken i Gdansk lyder igjen etter 40 års taushet. Orgelet ble ødelagt under Den annen verdenskrig. I 1981 ble det dannet en «Orgelbyggforening» i Vest-Tyskland som siden starten har skaffet til veie 650.000 DM til restaureringsarbeid.

20

Kongens fortjenstmedalje til

En høyst fortjent heder til Ragnhild Butenschøn som i en årrekke har gitt varme og varhet til norsk billedhuggerkunst. Vi gjengir her statsråd Lars Roar Langslets tale ved overrekkelsen av medaljen.

Vi burde vært i Enebakk for å feire denne stunden til din ære, omgitt av sommerlige bakker og jorder - og groende liv, slik vi forbinder det med deg. Et innestengt kontor er dårlig erstatning. Men den æren du skal motta, er like blank uansett innfatning - god som gull, akkurat som du.

Det er mitt ærefulle oppdrag å overrekke deg H.M. Kongens fortjenstmedalje i gull. Den skal markere samfunnets erkjentlighet og takknemlighet for en lang innsats i kunstens tjeneste.

Jeg trenger ikke regne opp alle etappene i ditt livsløp og alt du har formet av forløste kunstverker - de som er med deg her idag, kjenner det vel så godt som jeg. Og det kunne såre din beskjedenhet om du fikk det hele lest opp.

Men la meg si det i én sum, at du har spredt glede omkring deg gjennom mange,

mange år, i utrettelig kunstnerisk innsats - så mye glede at det er som den utsletter årenes spor i din skikkelse, og gjør deg rank og ung etter det livsverk du har utført, med et av de varmeste smil jeg kjenner.

Du valgte å forme dine verker i materialer som er din egen rake motsetning - i hardt og tungt stoff, som gjør motstand, men som har varighet i seg. Det er tungt og slitsomt arbeide du har drevet. Men hver gang et verk var fullført, hadde du gitt det din egen varhet og mykhet og grasiøse linjer, i suveren seier over det harde stoffet. Du blåser ånd inn i bronse, stål og sten - og gjør alt til uttrykk for det menneskelige.

For kort tid siden var vi med på avdukingen av et nytt monument som blir stående etter deg - monumentet over Hellig Olav, ung og spenstig som en stridsmann i troens rustning. Du har skapt et nytt Olavsbilde, som en fornyelse av den gamle Olav-ikonografien - et monument til pryde for Oslo by og til glede for kommende generasjoner.

Jeg vil takke deg for stor og krevende innsats, og for et rikt og mangfoldig livsverk, som du heldigvis ennå er midt inne i.

Erik Egeland's tanker om Ragnhild Butenschøn's Olav-statue:

Nå har Ragnhild Butenschøn's Hellig Olav-statue stått foran St. Olavs-kirke oppe i Ullevålsveien siden sist høst. Det er lykket den å ta sitt urolige og smale ute-rom i besittelse takket være billedhuggerinnens gjennomtenkte løsning, som har vendt stedets og miljøets svakheter til styrke. Motortrafikken koker under skulpturens føtter fra fire retninger døgnet rundt. Og figuren har knapt plass til armslag utover. Larmen og rastløsheten ville drept en bedende eller mediterende kristenskikkelse på den trange balustraden ved kirkens inngangsparti. Det er heller ingen historisk stuttvokst og bred Olav Haraldsson man møter, sagaens omvendte vikingkonge. Et øyeblikk er nok til å fatte verkets budskap:

Bydende, besvergende henviser en tidløst ung og kongelig vilje til Himlenes rike på dette sted.

Sveiset i myndige flater av sort stål skyter en loddrett bevegelse opp gjennom den slanke, nesten gutteaktige skikkelsen. Høyre arm med kors i hånd peker rakt til værs.

det, som er et tysk-polsk samarbeidsprosjekt. Mariakirkens egen menighet i Gdansk har ydet stor innsats for å restaurere galleriet, utskjæringene og selve «orgel-innfatningene». I sommer ble siste parti av de 10.000 orgelpipene fraktet fra Vest-Tyskland til Gdansk, og i slutten av august ble orgelet innviet.

KNA

Også journalister kan trenge et gudsord...

Under valget i Uruguay på slutten av fjoråret strømmet fire hundre journalister til fra alle verdens kanter. Uruguays bibelselskap så dette som en utfordring. Journalister kan også trenge et gudsord, mente bibelselskapet,

og lagde en spesiell liten pakke som ble overrakt hver av journalistene.

Bibelpakken inneholdt et eksemplar av Salomos Ordspråk, Jakobs brev (med tittelen «Jakob taler i dag til Uruguay») og 10 små bibeldeler med temaet frihet.

NYTT OM BIBELEN

Ragnhild Butenschøn

21

Bevegelsen forplanter seg gjennom kirketårnets kropp, spisser seg til spiret og svinner videre oppover i det grenseløse rom. Det kan også sees omvendt: Her lyner en vertikal dimensjon ned i det brede, vannrette hverdagsliv.

Viljekrefter fortettes i det noe overdimensjonerte hodets stiliserte trekk under liljekronen. En kort kappe karakteriserer den dynamiske holdning med abstrakte rytmiske foldeskast.

Både i verkets idé og form er tradisjon og fornyelse smeltet sammen. Etter en rekke sveisede arbeider er Ragnhild Butenschøn en dreven smed, som en kollega av de katalanske kunstnere i Barcelonas smedtradisjon, med modernisten Gonzalez i spissen. Den fasetterende teknikken krever en abstrahert, stram, «moderne» form. Og samtidig er den med sin strebende karakter «gotisk».

Oslo er blitt en åndfull og gjennomreflektert kirkeskulptur rikere — enda én fra Ragnhild Butenschøns hånd. Ikke underlig at hun i disse dager har mottatt Kongens fortjenstmedalje.

Ragnhild Butenschøns Hellig Olav statue utenfor St. Olav Domkirke i Oslo. Motortrafikken koker ved skulpturens føtter døgnet rundt, men «et øyeblikk er nok til å fatte verkets budskap,» skriver Erik Egeland: «abydende, besvergende henviser en tidløst ung og kongelig vilje til Himlenes rik på dette sted.»

Mer europeer enn heilnorsk nordmann

I sommernummeret av bladet «Familiens» finner man et meget lesverdig interju med biskop John Willem Gran, «... en folkelig kirkens representant og et varmt medmenneske. Som er mer europeer enn heilnorsk nordmann.» ...«Bor du i Norge av plikt?»

— Slik kan det kanskje høres ut, kommer det diplomatisk. Og litt vemodig forteller

Gran om klosteret i England som han fortsatt føler seg knyttet til. Om huset på den vakre øya Korsika hvor han kan trekke seg tilbake i ensomhet når han ønsker det. - Jeg trives veldig godt i Sør-Europa, legger han til.

Men om han nå befinner seg her eller der, så er det den katolske kirke og moderne menneskers ve og vel som han er opptatt av. For kirken er til for menneskene og må snakke

inn i menneskers egen hverdags situasjon - i et språk som blir forstått.

- Mennesker i dag er ikke mindre religiøse eller mindre verdifulle fordi om det kan se ut som om de lever med ryggen mot Gud, sier Gran stille. - Men de har ofte vanskelig for å sette ord på sin tvil eller tro. Om de så treffer en prest som er for mye prest, kan de oppleve å snakke forbi hverandre.

- Jeg har jo opplevd selv at par som lever i

Afrikansk utfordring

I slutten av august vendte paven hjem etter en omfattende rundreise til en rekke land i Afrika. I den anledning bragte Aftenposten en artikkel på lederplass som - etter vår mening - gir en velinformert og avbalansert fremstilling av de utfordringer Kirken står overfor på det afrikanske kontinent og en sober - om enn ikke ukritisk - kommentar til pavens «takling» av problemene. Vi tillater oss å gjengi artikkelen i sin helhet.

Pave Johannes Paul II er tilbake i Roma igjen etter sin 12 dager lange reise til Afrika, en reise som vil etterlate seg et varig inntrykk i de land han besøkte og emner til debatt i lang tid fremover.

Det gjaldt ikke minst hans uttalelse om spesiell status for Jerusalem - en hellig by både for kristne, muslimer og jøder. Paven prekte forsoning i Marokko, som han besøkte på invitasjon fra kong Hassan, etterkommer etter profeten Muhammed. Men likevel vil hans erklæring vekke hissige diskusjoner, så følsomt som Midt-Østen er.

Hovedvekten av besøket ble likevel lagt på det svarte Afrika, der den katolske kirke står overfor store utfordringer, både religiøst og kulturelt. Flere av de idealer og

idéer kirken står for, kolliderer med den afrikanske virkelighet. Det er derfor ikke tilfeldig at Paven har besøkt Afrika tre ganger siden han ble valgt i 1978.

Denne reisen falt i tid sammen med en oppblussing av krisen i Syd-Afrika og ble en anledning for Paven til nok en gang å fortelle de hvite makt-havere: Apartheid kan ikke godtas under noen omstendighet. Raseskillesystemet er ikke bare umenneskelig, det er også i strid med kirkens lære.

Pavens ord var på ingen måte taktisk betinget, han talte ut fra sin tro og overbevisning. På dette punkt er det ikke vanskelig å være enig med den katolske kirkes overhode, heller ikke for ikke-katolikker. Hans utsagn ble vel mottatt i de land han besøkte.

Det samme kan man ikke si om andre og nesten like kompromissløse uttalelser han kom med. Den katolske kirke i Afrika er ung, den er dynamisk og på mange måter annerledes. Hvert år lar to millioner afrikanere seg døpe og slutter seg til den katolske kirke. Tilstrømningen er så stor at den afrikanske kirke er en kraft å regne med i Roma, og innflytelsen vil øke.

Utviklingen har også ført med seg problemer. Afrikanerne krever respekt for sin egenart og sin kultur, også innad i kirken. Paven har stilltende godtatt innslag som kan virke fremmedartede blant ritualer som har utviklet seg gjennom århundrer, som for eksempel dans til trommer under gudstjenester. Vatikanet holder likevel et våkent øye med utviklingen.

Det Paven ikke godtar, og det gjorde han helt klart, er flergifte, abort og befolkningskontroll. Dette kan skape samvittighetsproblemer. Matproduksjonen i Afrika har ikke holdt tritt med befolkningsveksten. Hva skal en polygam mann gjøre hvis han omvender seg? Dette er noen av realitetene i dagens Afrika, realiteter som betyr en stor utfordring for den katolske kirke.

papirløse forhold blir skrekkslagne når de står overfor en prest, fordi de straks venter fordømmelse, fortsetter han. - Da er det viktig for meg å nå fram til den enkelte, så det spørsmålet vi er uenige om, må vi la ligge til senere. Akkurat der og da er det ditt problem og din situasjon som er det vesentlige. Som prest vil jeg forsøke å forstå deg. Ikke for å dømme, men for å kunne være til hjelp.

A / S N O R S K E S H E L L

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING: (02) 19 12 00 - SERVICE (02) 19 12 20

Liturgisk kalender

Gudstjenester

23

			Dialogmesse	Høymesse
SEPTEMBER	Arendal	Tyholmen	<i>lörd.</i> : 18.30	
	St. Franciskus kirke	Tlf. 22 209	<i>sønd.</i> : 8.00	11.00
	Asker og Bærum	Nyveien 17, Stabekk	<i>lörd.</i> : 17.45	
	Mariakirken	Tlf. 53 77 35	<i>sønd.</i> : 9.15	10.45
	Eikeli katolske kirke	Veståsen 18		10.30
		Tlf. 24 25 69		
	Bergen	Christiesgt. 16	<i>lörd.</i> : 19.00	
	St. Pauls kirke	Tlf. 32 54 10	<i>sønd.</i> : 9.00	11.00
	Vår Frue Kirke	Helleveien	9.30	
	Bodø	Hernesvn. 22	<i>lörd.</i> : 19.00	
St. Eysteins kirke	Tlf. 21 783	<i>sønd.</i> :	11.00	
Drammen	Cappelensgt. 1	<i>lörd.</i> : 13.00		
St. Laurentius kirke	Tlf. 83 20 19	<i>sønd.</i> : 9.00	11.00	
Fredrikstad	Kongensgt. 9	9.00	11.00	
St. Birgitta kirke	Tlf. 11 438			
Messe lørdag kl. 19.00 unntatt når intensivundervisning: kl. 12.30.				
	Halden	Kristian V's pl. 1	9.00	10.45
	St. Peters kirke	Tlf. 81 168		
	Hamar	Torvgt. 113	<i>lörd.</i> : 18.00	
	St. Torfinns kirke	Tlf. 23 751	<i>sønd.</i> :	11.00
	Hammerfest	Salsgt. 52	19.00	11.00
	St. Mikael kirke	Tlf. 11 447		
	Harstad	Skolegt. 4	<i>lörd.</i> : 17.00	
	St. Sunniva kirke	Tlf. 61 501	<i>sønd.</i> :	10.30
	Haugesund	Haraldsgt. 21		11.00
	St. Josefs kirke	Tlf. 23 195		
OKTOBER	Hønefoss	Vesterngt. 5		11.00
	St. Theresias kirke	Tlf. 22 381		
	Kristiansand S.	Kirkegt. 3	<i>lörd.</i> : 13.00	
	St. Ansgar kirke	Tlf. 24 225	<i>sønd.</i> : 10.00	11.00
	Kristiansund N.	Flintegt. 5		11.00
	St. Eysteins kirke	Tlf. 72 779		
	Levanger	Jernbanegt. 29		11.00
	St. Torfinns kirke og			
	St. Eystens sykehjem			
	Lillehammer	Weidemannsgt. 3A	<i>lörd.</i> : 18.00	
Mariakirken	Tlf. 52 550	<i>sønd.</i> :	10.00	

**Økumenisk på
Sta. Katarinahjemmet**

Tirsdag 10. oktober arrangerer den norske avdeling av det mellomkirkelege fellesskap Fellowship of St. Alban and St. Sergius et åpent møte på Sta. Katarinahjemmet, Majorstuvn. 21B, Oslo. Biskop Gerhard Schwenzer taler over emnet: «Hvilken rolle kan Den katolske kirke i Norge spille i det økumeniske samkvem?» Møtet er åpent for alle interesserte.

**RENÉ OG
HÉLÉNE BIRKELAND**

Tannleger
Bygdø Allé 58 B - Oslo 2
Tlf. 44 86 13

**TRENGER
DU TRYKKSAKER?**

Kontakt
SATS + PASTE A/S
Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10
Tlf.: (02) 30 04 16 - 30 84 53

Liturgisk kalender

Gudstjenester

			Dialogmesse	Høymesse
6. 27. alm. søndag (Norske Tidebønner Uke 3) 1. Mos. 2, 18-24. Hebr. 2, 9-11. Mk. 10, 2-16 (el. 2-12)	Lillestrøm St. Magnus kirke	Romeriksgt. 1 Tlf. 71 28 85	9.00	10.30
7. Vår Frue av rosenkransen. Jon. 1, 1 - 2, 1.11. Lk. 10, 25-37. el. Ap.Gj. 1, 12-14. Lk. 1, 26-38.	Molde St. Sunniva kirke	Parkvn. 25 Tlf. 51 467		11.00
8. Ferial. Jon. 3, 1-10. Lk. 10, 38-42.	Moss St. Mikael's kapell	Ryggevn. 24 Tlf. 51 038		17.00
9. Ferial el. Dionysius, biskop, og hans ledsagere, martyrer, el. Johannes Leo-nardi, prest. Jon. 4, 1-11. Lk. 11, 1-4.	Narvik Kristi Kongekirke	Håreksgt. 82		18.30
10. Ferial. Mal. 3, 13 - 4, 2a. Lk. 11, 5-13.	Oslo St. Olav domkirke	Akersvn. 1 Tlf. 20 72 26	lørd. : 19.00 sønd. : 9.30	11.00
11. Ferial. Joel 1, 13-15; 2, 1-2. Lk. 11, 15-26.	St. Hallvard kirke	Enerhauggt. 4 Tlf. 67 23 83	19.00 8.35	11.00
12. Ferial el. Marias lørdagsmesse. Joel 3, 12-21. Lk. 11, 27-28.	St. Dominikus kirke	Neuberggt. 15 Tlf. 43 07 71	9.00 18.30	11.00
13. 28. alm. søndag (Norske Tidebønner Uke 4) Visd. 7, 7-11. Hebr. 4, 12-13. Mk. 10, 17-30 (el. 17-27).	Jesu Hjerte kapell	Ullernchausséen 52 Tlf. 50 91 91	9.00	
14. Ferial el. Callistus I., pave og martyr. Rom. 1, 1-7. Lk. 11, 29-32.	Grefsen kapell	Glads vei 23 Tlf. 15 38 90	9.00	11.00
15. Teresa av Avila, jomfru og kirkelærer. Rom. 1, 16-25. Lk. 11, 37-41.	Lunden kloster	Øvre Lunden 5 Tlf. 64 18 20	lørd. : 18.00 sønd. :	10.00
16. Ferial el. Hedvig, nonne, el. Margrete Marie Alacoque, jomfru. Rom. 2, 1-11. Lk. 11, 42-46.	Porsgrunn Vår Frue kirke	Sverresgt. 26 Tlf. 50 793	lørd. : 18.00 sønd. :	11.00
	Stavanger St. Svithun kirke	Dronningensgt. 8 Tlf. 52 55 34	8.30 9.30 18.00	11.00
	Stord Hl. Ånds Kapell, Skyttarhaugsvn. 12 Høymesse hver 2. søndag kl. 11. Nærmere opplysninger: tlf. (054) 11 230			
	Tromsø Vår Frue kirke	Storgt. 94 Tlf. 84 277	lørd. : 19.00 sønd. :	11.00
	Trondheim St. Olavs kirke	Prinsensgt. 2a2 Tlf. 52 12 14	9.00	11.00
	Tønsberg St. Olav kirke	Sandefjordsgt. 1 Tlf. 11 949		11.00
	Voss St. Olavs kapell	Finnesvegen 57 Tlf. 51 25 10	Etter avtale	
	Ålesund Vår Frue kirke	Nørvesund Tlf. 37 558	lørd. : 17.00 sønd. : 8.30	11.00

Neste nummer utgis 14. oktober. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarlig redaktør: Unni Klepper Joynt

Medarbeidere:

Liv Greni

Kjell Arild Pollestad o.p.

Albert Raulin o.p.

Knut W. Ruyter o.f.m.

Gunnel Vallquist

Redaksjon og ekspedisjon:

Akersveien 14, 0177 Oslo 1, Tlf. 20 72 48

Abonnement kr. 140,- pr. år.

Utenfor Skandinavia kr. 160,-.

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 2 04 64 80

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo 1
Telefon: (02) 20 72 48

*Bokårets store begivenhet — for
norske katolikker — og andre
interesserte:*

MESSEBOK

Søndager og Festdager

Boken har tre hovedavsnitt:

Kirkeåret

Messens faste deler

Helgenfestene

Med dette kommer den første søn-
og festdagsmesseboken etter Det
Annet Vatikankonsil.

Boken kan bestilles gjennom
ST. OLAV BOKHANDEL.

Samtidig med Dom Helder
Camaras besøk i Norge utga
Verbum Forlag hans bok: TUSEN
GRUNNER TIL Å LEVE 120 s. ib.
kr. 98,—.

Vi sender over hele landet.

mandag og fredag 9-16
tirsd. onsd. torsdag 9-17
lørdager 9.30-13.30

SANKT GUDMUNDS LEGAT
til utdannelse av katolsk ungdom.

Søknad om bidrag sendes dominikanernes prior,
Boks 5036 Maj, 0301 Oslo 3,
innen 1. desember 1985.

Samlet sum til utdeling i år: Kr. 8.000,—.

FORBICHTINGSBANKTIESELSKAPET LIVSFORSIKRINGSBANKTIESELSKAPET
VESTA HYGEA

MED TANKE PÅ FREMTIDEN

Allslags snekkerarbeid utføres

REIDAR MYRVOLD & SØN

Brannvaktvn. 5, Oslo 4

Tlf. 15 34 82

BEGRAVELSESBYRÅET

TS Jacobsen a/s

Ullevålevn. 1

TELEFON * 20 79 05

Alltid telefonvakt

MALERMESTER

utfører allslags maler- og tapetserarbeider

GEORG OG OTTO FOERSTER

Tlf. 21 69 06

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

Tlf. (03) 83 42 80

Blikk på tiden

Norske spisesteder.

Til tross for at det koster nesten like meget å spise et fullstendig måltid på en norsk restaurant som det koster å ta en ukes ferie på Mallorca i lavsesongen, må man som oftest bestille bord dersom man vil gå ut og spise. Det later ikke til å være noen grense for hva nordmenn er villige til å betale for en middag på restaurant - rent bortsett fra at de som spiser dyrest, som regel både spiser og drikker på vegne av et firma, en institusjon - eller selveste staten. I våre større byer dukker det stadig opp nye spisesteder, med interiører som kan være fra et hvilket som helst sted på kloden, unntatt det stedet hvor restauranten faktisk befinner seg. Det samme gjelder menyen. For en tid siden overnattet jeg på turisthotellet i Kautokeino. Der var det selvsagt umulig å få servert rensdyrkjøtt, til tross for at reinen streifet flokkevis like utenfor vinduet. På menyen i spisesalen stod det derimot wiener-schnitzel, og den var blitt transportert så langt og frosset så lenge, at det eneste som smakte, var den lille gaffelbiteren som lå på lur under sitronskiven og kapersvrimmelen på toppen, og skulle forestille en ansjos. Akk ja.

Selv om restaurantene stort sett går for fulle bord, har de fleste av oss ikke råd til å unne oss middager som må betales med flere røde sedler. Jeg hører selv til det store flertall som er henvist til kafeteriaene og de såkalte «veikroer» når de skal spise ute. Selv det er jo etterhvert blitt en ganske dyr fornøyelse, rent bortsett fra at det i de fleste tilfeller ikke er noen fornøyelse i det hele

tatt. Det er likevel kafeteriaen, og ikke restauranten, som er det typiske norske spisested.

Jeg kjenner en italiener som driver restaurant i Oslo. Han sier at dersom man i Italia hadde fått servert samme slags mat langs landeveiene som den som selges på norske veikroer og kafeteriaer, ville det blitt revolusjon i landet. Folk ville rett og slett ikke ha funnet seg i å betale en timelønn eller to for et måltid som var en hån mot landbruket, mot kokekunsten og mot sivilisasjonen i sin alminnelighet. Ikke desto mindre innbefatter et typisk norsk kafeteriamåltid en fornærmelse av alle disse tre instanser, og når nordmennene stilltiende avfinner seg med rettesnes smakløse tilstand, må forklaringen være at de fleste av oss ikke har greie på mat. Stemningen på en gjennomsnittlig norsk kafeteria er imidlertid sjelden særlig løftet; med mindre det serveres øl, stirrer de fleste nokså resignert ned på sine brett og tallerkener, og det tyder jo på at vi i hvert fall ubevisst aner at noe ikke er som det burde.

La oss nå i ånden besøke den typiske norske kafeteria. Vi kommer inn i et interiør som kan variere fra det heslige til det fiffige, men som regel er det den gjennomsnittlige alminnelighet som dominerer. Uansett innredning er lokalet alltid behersket av en stor disk, som begynner ved de tomme brettene og ender med kassadamen. Hele etablissementet er gjennomstrømmet av en emmen lukt, en blanding av alle de duftene som stiger opp fra rettene i vannbadet og i frityren, samt fra servitrisenes parfyme og eventuelle svettelukt. Vi blir gratis halvmette bare ved å puste i denne overmettede atmosfære. Så tar vi vårt Brett og stiller oss i den eventuelle køen. Det faller gjerne en følelse av trøstløshet over meg mens jeg legger mitt bestikk på brettet, fyller vannglasset, forsyner meg med den lille flatbrødpakken og venter på å få min porsjon øst opp av den noe forkavede damen med det hvite hospitaldiademmet i håret. Det hele gjenkaller minner fra militærtjeneste og institusjonsliv, og man føler seg mer beslektet med

sitt personnummer enn med sitt navn.

Damen bevilger meg tre skiver kjøttpudding, en øse («grønnsaker»), fire hele poteter pluss to sønderknuste, og til slutt to øser («brunsaus»). Mens jeg venter på å komme frem til kassen blir alt lunkent. Kassadamen er for øvrig plassert så nær surkålbassenget at det har satt seg i hennes vesen. Hennes radarblikk streifer mitt lunkne måltid uten den minste medlidenhet. Ikke et ord går til spille. «Stor ståhei for ingenting», tenker jeg når kassen bråker med store tall over mine vassdrukne poteter. Sivilisasjonen har lidd flere nederlag innen jeg har fått i meg den første munnfull.

Det er nesten overflødig å beskrive maten. Alle nordmenn som lever et normalt norsk liv, kan en slik porsjon utenat. Faktum er at norske bønder produserer utmerket kjøtt, gode poteter og fine grønnsaker. Det som ligger på min tallerken, er en forhånelse mot alt sammen, mot landbruket såvel som mot kokekunsten. Den bleke kjøttpuddingen inneholder knapt nok kjøttet fra et halvt kuøre, potetene smaker bare vannbad, «grønnsakene» er noe søtlig sarv fra en frysepakke, bestående av ingredienser som i utgangspunktet må ha vært gulrøtter og mais. Sausen leder tankene hen på det franske ord om at i England har man tre hundre religioner og én saus. I Frankrike er det gudskjelov omvendt. I Norge har vi statsreligion, deilige råvarer og utallige kafeteriaer. Hvorfor er det da så få gode måltider?